

İnternette Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik 3

Sunuş - Mehmet Özhaseki

Değerli Dostlar,

2000 yılında yaklaşık 50 belediye ile çıkılan yolda bugün 179 üyeye ulaşmanın ve büyük bir aile olmanın haklı gururunu yaşıyoruz. Tarihi Kentler Birliği ile, ülkemizde ilk defa, belediyelerle aynı ilkeyi kendine hedef edinmiş sivil toplum kuruluşları, ilgili meslek odaları, hükümet ve devlet kurumları ortak bir bilinçle aynı hedef için bir araya geldiler. Bu birlikteliği Anadolu Buluşmaları ile perçinledik. Muğla ve Çanakkale'de buluştuk. 2005 yılının ilk beş ayında, Amasya'da, Tarsus'ta ve Sinop'ta olmak üzere üç Eğitim Semineri gerçekleştirdik. Bu birliktelikler, Tarihi Kentler Birliği ailesine yakışan büyük katılımlarla ve akademik olduğu kadar, uygulama açısından da geniş perspektifi olan bir yapıda gerçekleşiyor. Bir araya geldiğimizde görüyoruz ki Türkiye, artık kimlikli kentlerde yaşamak, geçmişten geleceğe açılan pencerede tarihi ve kültürel dokuyu yaşatmak için büyük bir çaba ve heyecan içerisinde...

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması için son yıllarda önemli adımlar atıldı. Ancak şu bilinmelidir ki, Türkiye, Avrupa Tarihi Kentler Birliği'nin üyesi olması münasebetiyle bir anlamda zaten bu oluşum içindeki yerini çoktan aldı. Tarihi ve kültürel mirasa sahip çıkmak ve bu değerleri özümseyip gelecek nesillere anlatabilmek Avrupa ülkelerinin önem verdiği konuların başında yer almaktadır. Ülkemizi dünyada Avrupa'da farklı ve ayrıcalıklı kılan en önemli ve eşsiz özelliği, başka hiçbir ülkede bulunmayan ve elde edilmesi de mümkün olmayan tarihi, kültürel ve kentsel mirasımızın zenginliğidir. Bu zenginliğin korunarak, 21. yüzyılı kimlikli kentlerde yaşamak ve Avrupa ailesinde de kültürel değerlerini yitirmemiş güçlü ve saygın bir üye olarak yer almak konusunda en önemli görev yerel yönetimlere düşmektedir. Tarihi Kentler Birliği her geçen gün büyüyüp güçlenen yapısı ile, bu amaç doğrultusunda tarihi ve kültürel dokuyu koruyarak geleceğe taşımada etkin bir görev almaktadır.

Tarihi Kentler Birliği Anadolu Buluşmaları ve Eğitim Seminerleri hiçbir zaman sohbet toplantıları niteliğine bürünmedi. Tabii ki, bir araya geldiğimiz zaman sohbet de edeceğiz. Ancak tarihi ve dokuyu korumak için kaybedecek zamanımız yok. Tarihi Kentler Birliği olarak gerek Anadolu Buluşmaları'nda, gerek Eğitim Seminerleri'nde üye belediyelerimize önemli bir çağrı yaptık. Gelin projelendirme işi için kaynak sağlayalım, size teknik eleman desteği verelim, dedik. Gelen talepler, kıymetli Hocam Metin Sözen'in başkanlığındaki Danışma Kurulu tarafından titizlikle incelendi ve karar için Encümenimize sunuldu. Encümenimizde gelen taleplerden 51 tanesine maddi destek verme konusunda karar verdi.

Tarihi Kentler Birliği'nin her geçen gün büyüyen yapısı ile büyük bir aile olmasındaki -belki de- en büyük etken Birlik kapısından içeri siyasetin girmemesidir. Farklı siyasi partilerden, farklı siyasi görüşlere sahip belediye başkanları olarak, tek bir amaç olan tarihi ve kültürel dokuyu korumak için kader birliği etmişçesine çalışıyoruz. Tarihi Kentler Birliği siyasi çekişmeler nedeniyle toplumumuzda eksikliği duyulan hoşgörü, karşılıklı anlayış ve birlikte iş başarma konusunda örnek alınacak bir birliktelik sergilemektedir. Ayrıca ÇEKÜL Vakfı, Mimarlar Odası, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu gibi Türkiye'nin önde gelen birçok kuruluşu ile diyalogunu sağlam temeller üzerine oturtan Tarihi Kentler Birliği artık büyük bir güç olmuştur.

Geçmişten günümüze ulaşan tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkan ve bu eserleri gelecek kuşaklara taşımak için azami gayret gösteren tarih ve kültür sevdalılarını saygı ve sevgi ile selamlarım.

TKB Yarışması

TKB'NİN ARTIK GELENEKSELLEŞEN YARIŞMASINA SON BAŞVURULAR 30 KASIM'DA

Ülkemizin doğal-tarihsel-kültürel mirasının korunması, özgün kimliğinin yaşatılması yönündeki başarılı çalışmaların ödüllendirileceği, gelenekselleşen "Tarihi Kentler Birliği Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması" 2005 yılında da tekrarlanıyor.

"Özendirme Ödülü", "Başarı Ödülü" ve "Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü" kategorilerinde verilen Tarihi Kentler Birliği ödülleri bu yıl da sahiplerini bulacak. Tarihi Kentler Birliği üyesi tüm belediyelerin, tamamlanmış ya da tamamlanacak uygulamalarıyla başvurabilecekleri yarışmanın sonuçları 2006 yılı başında açıklanacak.

Yarışmaya katılmak için, uygulama raporlarının, yeteri kadar fotoğrafın ve uygulama projelerinin, 30 Kasım 2005 tarihine kadar Tarihi Kentler Birliği Koordinasyon Merkezi, ÇEKÜL Vakfı Ekrem Tur Sokak No:8 34435 Beyoğlu İstanbul adresine ulaştırılması yeterli olacak.

2004 Yılı Ödülleri

Tarihi Kentler Birliği'nin 2004 yılı ödülleri 15 Şubat 2005 tarihinde Kadıköy Belediyesi'nde düzenlenen bir törenle sahiplerine dağıtılmıştı. Alınan encümen kararı doğrultusunda, üye belediyelerin kültürel miras ve tarihi kent dokularını koruma ve yaşatma amaçlı proje ve uygulamalarıyla aday oldukları ödüllendirmede, dört "başarı ödülü" Tarsus, Eyüp, Osmangazi ve Konak belediyelerine, dört "özendirme ödülü" de Trabzon, Çorum, Taşköprü ve Uşak belediyelerine verilmişti. Çanakkale Belediyesi'nin çalışmaları ise "Tarihi Kentler Birliği Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü"ne layık görülmüştü. Bu değerlendirmelerin dışında kalan Kuşadası, Milas, Niksar ve Viranşehir belediyelerinin çalışmaları ise, katılımları, duyarlılıkları, kültürel değerlerin korunup yaşatılması konusundaki uğraşları nedeniyle "övgüye değer" bulunmuştu.

Teknik aksaklıklar nedeniyle geçen sayımızda ödül kazanan projeleri tanıtamamıştık. Gerek kalite, gerek içerik ve takdim yönünden özenli bir yaklaşım sergileyen proje sunumlarını, bu sayımızda sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

- [Çanakkale Çarşı Caddesi İyileştirme Projesi](#)
- [Çorum Veli Paşa Konağı Restorasyon Projesi](#)
- [Eyüp Sultan Camii Meydanı ve Çevre Düzenlemesi Kapsamında Yayalaştırma Projesi](#)
- [Konak Belediyesi Oteller Sokağı 1296 Sokak Kentsel Yenileme Projesi](#)
- [Niksar Yağlıbasan Medresesi Restorasyon Projesi](#)
- [Osmangazi Bursa Kültür Yolu Canlandırma Projesi](#)
- [Tarsus Kentsel SİT Alanında Koruma Onarım ve Düzenleme Projesi](#)
- [Taşköprü Belediye Sarayı ve Hesap İşleri Müdürlüğü Binası Proje ve Uygulaması](#)
- [Trabzon Kunduracılar Caddesi Yenileme Canlandırma Çalışması](#)
- [Uşak Tarihi Cumhuriyet Meydanı ve Çevresinin Geri Kazanımı Projesi](#)
- [Kuşadası Barbaros Hayrettin Paşa Bulvarı Sokak Sağlıklaştırma Uygulamaları Projesi](#)
- [Milas Hacı Ali Ağa Konağı Restorasyon Projesi](#)

Çanakkale Buluşması

ÇANAKKALE'DE BÜYÜYEN BİR HİKAYE...

Çanakkale Belediyesi'nin evsahipliği yaptığı "Barışın Güvencesi Tarih" temalı "Tarihi Kentler Birliği Çanakkale Buluşması" 2-3-4 Eylül 2005 tarihlerinde gerçekleştirildi. ÇEKÜL Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen, Prof. Dr. Cevat Geray, Prof. Dr. Zekai Görgülü ve Hasan Özgen'den oluşan Tarihi Kentler Birliği Danışma Kurulu üyeleri ile ÇEKÜL Vakfı çalışanları, "Çanakkale Buluşması"na katılmak üzere, 1 Eylül 2005 sabahı yola çıktı.

Buluşma programının ilk durağı olan "Troia Antik Kenti"nde ekibimizi karşılayanlar Çanakkale Temsilcisi Mimar İsmail Erten ve Arkeolog Dr. Rüstem Aslan oldu. Dostlarımızla, "Çanakkale-Tübingen-Troia Vakfı"nın, 11 Ağustos 2005'te aramızdan ayrılan Manfred Osman Korfmann'ın bağışladığı kitaplarla kurmayı planladığı "yaşayan, dinamik bir kütüphane" ve uzun zamandan beri gündemde olan, "Troia Müzesi" projelerinin hayata geçirilmesi için yapılması gerekenler üzerine konuştuk.

Zamanın Labirenti Troia

Sıra, Rüstem Aslan'ın rehberliğinde, farklı zamanlarda pek çok uygarlığı bünyesinde barındıran bir labirenti andıran "Troia Antik Kenti"ni gezmeye gelmişti. Rüstem Arslan'ın heyecan dolu ve içten anlatımıyla kentin savunma duvarlarını, Anı Taşı'nı, "Athena Tapınağı"nı, "Troia Kalesi"ni, meşhur "Priamos Hazinesi"ni bulmak için tüm antik tabakayı tahrip eden Arkeolog Schliemann'ın çalıştığı alanları gördük, hikayelerini dinledik... Dinlediğimiz hikayelerden en ilginç ise, Troia ya da İlios kentinin, Hititler kaynaklarında geçen Wilusa adlı eski Anadolu kenti olduğuna dair... Hitit Kralı Muvattali ile Troia Prensi Alexandros (İlyada'da geçen adıyla Paris) arasında o dönemde yapılan bir anlaşmaya göre; 5 yıl boyunca, taraflardan biri savaşa girdiğinde, diğeri ona yardım etmekle yükümlü. Alexandros, Muvattali'nin hafızasına fazlaca güvenmediğinden olacak ki, anlaşma maddelerine, bu sözleşmenin yılda 3 kez Muvattali'ye okunması zorunluluğunu eklemeyi edememiş.

Barışın Güvencesi Tarih

"Tarihi Kentler Birliği Çanakkale Buluşması" sebebiyle organizasyonun gerçekleştiği Kolin Otel'e yerleştiğimiz andan itibaren, Tarihi Kentler Birliği Encümeni üyeleri, Danışma Kurulu üyeleri ve ÇEKÜL Vakfı çalışanları hummalı bir çalışmaya gömüldü. Buluşma toplantısı öncesinde, Encümen üyeleri, TKB Meclisi'ne sunulacak gündem maddelerini tartışmak ve yeni yasalar çerçevesinde gerçekleştirilmesi gereken tüzük değişikliği için İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Süleyman Elban danışmanlığında bir dizi ön toplantı gerçekleştirildi. 3 Eylül 2005 sabahı ise "Barışın Güvencesi Tarih" konulu "büyük buluşma"yı gerçekleştirmek üzere toplandık.

Toplantıda Neler Oldu?

Toplantıda ilk olarak, Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan, daha sonra sırasıyla ÇEKÜL Vakfı ve TKB Danışma Kurulu Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı ve Tarihi Kentler Birliği Başkanı Mehmet Özhaseki, Çanakkale Valisi Süleyman Kamçı, Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer adına Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Kemal Nehrozoğlu söz aldı. Buluşmanın evsahipliğini üstlenen Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan, yaptığı konuşmada Çanakkale'nin tarihi ve kültürel önemine değinirken, Mehmet Özhaseki; "Çanakkale'nin sabrın ve inancın öğrenildiği bir okul" olarak tanımladı.

Prof. Dr. Metin Sözen, Çanakkale'nin direncin geliştirildiği topraklar olduğuna dikkat çekerek başladığı konuşmasını, hayatlarını kaybeden, ÇEKÜL Vakfı Yüksek Danışma Kurulu Üyesi Prof. Dr. Raci Bademli'yi ve Çanakkale-Tübingen-Troia Vakfı'nın kurucularından, Troia Kazıları Başkanı Prof. Manfred Osman Korfmann'ı anarak bitirdi.

Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç, yaptığı ilginç benzetmelerle yine toplantıya damgasını vurdu. Bakanlığını, tulumların üzerine su dökerek, mekanizmayı çalıştırmaya yarayan "Nazilli bardağı"na benzeten Koç; Tarihi Kentler Birliği'ni ise esas işi gerçekleştiren "tulumba" olarak nitelendirdi.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri Kemal Nehrozoğlu aracılığıyla ilettiği mesajında, Tarihi Kentler Birliği'ni umut verici bir gelişme olarak gördüğünü belirtti.

Barışa Dair...

Açılış konuşmalarından sonra TKB Danışma Kurulu Üyesi Prof. Dr. Ruşen Keleş başkanlığında yapılan "Barışın Güvencesi Tarih ve Çanakkale" konulu panele Mimar İsmail Erten, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mete Tunçoku ve TÜRSAB Başkanı Başaran Ulusoy katılmıştı.

İlk konuşmayı yapan Ruşen Keleş; barışın sadece "savaşın karşıtı" durum olmadığını, gerçek barışın devamlı bir süreç olarak ancak gelişmeyle sağlanabileceğini söyledi. Mimar İsmail Erten ise Barış üzerine söylenen onca söze, "Çanakkale Savaşları"ni yaşayanların anılarını anlatarak destek verdi.

Onsekiz Mart Üniversitesi Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Mete Tunçoku; savaşın anılarını en iyi bilip tanık olmuş tüm bu coğrafya insanlarının barışa sahip çıkmak gibi bir misyonlarının olduğunu savundu.

Son konuşmayı yapan Başaran Ulusoy ise, Türkiye'nin bu ülke sığınmalara kucak açan bir coğrafya olarak hak ettiği saygıyı göreceğine olan inancını vurgulayarak, "Troia Müzesi"nin yapımında TÜRSAB olarak Troia Vakfı'na gerekli desteği vereceklerini söyledi. Ulusoy sözlerini şöyle bitirdi: "Gümüşü, altını bulmak kolaydır ama kaybedilen tarih geri gelmez. Kültür varlıklarına önem verdiğimiz ölçüde barışa da sahip olabiliriz. Eğer gençlerimiz geleceğin mimarı olmak istiyorsa, bu macera yolundan değil kültür yolundan geçecek."

Gelibolu'da Değişen Tarih

Savaşların kenti Çanakkale'de bir tarih yazılmıştı. Bu tarihin izlerini sürmek üzere Çanakkale Belediyesi'nin hazırladığı program dahilinde, Gelibolu Milli Parkı'na doğru yola çıktık. Çanakkale Şehitler Anıtı'nı, Anzaklar'la, Osmanlı İmparatorluğu askerlerinin karada ilk çarpıştığı yer olan Anzak Koyu'nu (Arı burnu) ziyaret ettik. Mustafa Kemal Atatürk'ün, bu bölgede çarpışarak ölen Anzak Askerleri'ne ve onların annelerine hitaben yaptığı bir konuşma alıntılanarak Anzak Kitabesi haline getirilmişti:

Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar!
Burada bir dost vatanın toprağında
Sizler Mehmetçikle yan yana koyun koyunasınız.
Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar!
Gözyaşlarınızı dindiriniz,
Evlatlarınız bizim bağrımızdadırlar, huzur içindedirler,
huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır,
Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.

Atatürk'ün "Conk Bayırı'na hakim olan savaşa hakim olur" diyerek, 57. Alay'a "ben size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum" dediği Conk Bayırı'nı ziyaret ettik. Bu emir üzerine savaşa devam eden 57. Alay'ın tüm askerleri hayatlarını kaybetmişlerdi.

Şu an nüfusu 70 bin olan Çanakkale'de, savaş sırasında toplam 250 bin kişi hayatını kaybettiği söyleniyor. Bir başka ilginç bilgi ise; savaş sonrasında burada yaşayan insanların yıllarca kurşun toplayarak geçimlerini sağladıkları üzerine...

"Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı"

Çanakkale Belediyesi, Buluşma'nın son gününde tüm konuklar için bir "kent gezisi" organize etmişti. Gezimiz, türkülere konu olan "Aynalı Çarşı" ile başladı. Doğrusu "Aynalı Çarşı"yı daha farklı hayal etmiştik. Restorasyon çalışmalarının tamamlanmasıyla, Çarşı'nın canlanarak, hak ettiği güzelliğe ve işleve kavuşturulacağını umuyoruz. Gezimizin ikinci durağı Çanakkale Belediyesi'nin geçen Şubat ayında "Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü"nü aldığı projenin yapıldığı bölge, yani "Çarşı Caddesi" oldu.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u korumak için "Çanakkale Boğazı"na inşa ettirdiği "Çimenlik Kalesi", Askeri Müzesi haline dönüştürülmüştü. Maketler, resimler, video gösterileri ve askerlerin anlatımlarıyla zenginleştirilen Müze'de Çanakkale Savaşı'nı yaşamış gibi olduk. Son olarak, Kordon Boyu'nda da dolaştıktan sonra, artık gidiş vakti gelip çatmıştı. Bizi 4 gün boyunca misafir eden Çanakkale Belediyesi, buluşmamızda bize eşlik eden üye belediyeler ve tüm dostlarımızla vedalaştıktan sonra, bu tarih kokan kentte biriktirdiğimiz anıları da yanımıza alarak otobüslerimize bindik.

Ve Veda...

Arabalı vapurda, sıcak çaylar eşliğinde, 4 günlük yoğun bir koşuşturmanın ardından, başarılı bir TKB buluşmasını daha geride bırakmanın rahatlığını yaşıyorduk. Bir yandan, hala alışamadığımız Çanakkale rüzgarından korunmaya çalışırken, bir yandan son bir bakışla kenti denizden seyrediyorduk. Çanakkale, bizi Gelibolu yamaçlarına yazılan Necmettin Halil Onan'ın meşhur dizeleriyle uğurluyordu.

"Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın bu toprak, bir devrin battığı yerdir."

Çanakkale Buluşması - Açılış Konuşmaları

Ülgür Gökhan-Çanakkale Belediye Başkanı, Tarihi Kentler Birliği Başkan Vekili

Dünyanın siyasal ve ekonomik gelişmelerinin yeniden şekillendiği, günümüzden 5 bin yıl önce antik çağdaki Troia'dan ve yakın tarihimizdeki 20. yüzyılda yaşanan Çanakkale Destanı'na uzanan süreçte tarihe damgasını vurmuş özel bir bölgedesiniz. Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan boğazın ve rüzgarın kenti Çanakkale'ye, bu kutsal topraklara hoşgeldiniz. Kentimizi onurlandırdınız...

Tarihi Kentler Birliği kurucu üyesi olarak sizleri konuk etmek bizleri çok mutlu kıldı... Çanakkale'nin önemi nedeniyle katılımcı dostlarımızın yoğunluğu bizleri ayrıca çok memnun etti.

50 belediye ile yola çıktığımız Tarihi Kentler Birliği süreci, bugün 163 üyeye ulaşarak kültürel mirasın korunmasına yönelik bilinçlenme çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuştur. Avrupa Birliği uyum süreciyle örtüşen ve bu süreci destekleyecek olan bir anlayış olarak kültürel ve tarihsel değerlerimize sahip çıkarak korumak, Avrupa Birliği yolunda ülkemize büyük katkılar sağlayacaktır.

Bu vesile ile, Türkiye'de koruma anlayışını bilinçlendirme çalışmalarının sürdürülmesinde önemli katkıları bulunan Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'e, katkılarından ve katılımlarından dolayı Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Atilla Koç'a, toplantılarımıza katılarak bizleri yalnız bırakmayan Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri Sayın Kemal Nehrozoğlu'na, buluşmanın Çanakkale'de gerçekleşmesini sağlayan Tarihi Kentler Birliği Başkanı ve Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Mehmet Özhasaki'ye, ülkemizde koruma anlayışını bilinçlendirme çalışmalarının başlamasında büyük emekleri bulunan, Türkiye'nin başarısına ivme kazandıran ÇEKÜL Vakfı Başkanı ve Tarihi Kentler Birliği Danışma Kurulu Başkanı Sayın Metin Sözen'e ve Danışma Kurulu üyelerine, Dünya Mimarlar Kongresi'nin başarılı mimarı, Mimarlar Odası Genel Başkanı Sayın Oktay Ekinci'ye, kültürün turizme katkısını her fırsatta esirgmeden dile getiren ve Tarihi Kentler Birliği'ni gönülden destekleyen TÜRSAB Başkanı Sayın Başaran Ulusoy'a huzurlarınızda teşekkürlerimi sunuyorum.

Kent, insan demektir... Kentler azımsanmayacak ölçüde insanların anılarında yaşar... Geçmişinden, bugününden söz edilmeyen kentler, yaşamayan kentlerdir. Kent belleğimizi oluşturan kent dokusu, ancak koruma anlayışı ile ortaya çıkabilir. Konuşan sokaklar, konuşan evler, konuşan meydanlar, konuşan bir kent yaratabiliyor, koruyabiliyor ve geleceğe doğru aktarabiliyorsak yaşayan ve yaşanan kimlikli bir kent yaratmayı da başarmış oluyoruz.

Kentin kimlikli dokusunun bilimsellikten ve sanatsallıktan uzaklaşarak ticari bir malzemeye dönüşmesini önleyebilmek, kentte sivil duyarlılığın yaratılmasıyla mümkündür. Tarihi ve kültürel değerlerin yaşam içinde yer alması ve bu değerlere sahip olma ayrıcalığının kentli tarafından hissedilmesi büyük önem taşımaktadır. Eski eserleri koruma anlayışının kent yaşayanlarına aktarılabilmesi, yine bu tür değerleri oluşturan kentlilerin kendi değerlerini sahiplenmesi ile mümkün olabilmektedir. Yerel Yönetim olarak bu tarihsel sorumluluğumuzu kendi imar politikalarımızda ön planda tutarak, taraf değil, ortak olma anlayışımızı Kent Konseyi ile yaşama geçirmeyi ve kentteki yaşayanların karar alma sürecine katkı vermesini hedeflemekteyiz. Kentimizde yaşam bulan yönetim anlayışı, tüm sivil toplum örgütlerinin ve ilgili kurumların katılımıyla oluşturulan Kent Konseyi ile ivme kazanarak devam edecektir. Bu oluşumla, sivil inisiyatiflerin, kent yöneticileri ve siyasiler üzerinde baskı unsuru olarak, kentlerimizde, tarihten gelen uygarlık kültürüne yakışır, hak etikleri bir anlayışı oluşturmada başarılı olacağına inanıyorum.

Kendi kültürüne, tarihsel değerlerine sahip çıkan, farklı kültürlerin düşünce ve eserlerine de saygı duyarak yaşadığı çevreyi tüm dokularıyla koruyan bir anlayış, aynı zamanda demokrasinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Kentimizde yapılan çalışmaların en önemli unsurunu oluşturan demokratik katılım, 1994 yılında, katılımcı ve sürdürülebilir bir süreci de başlatmıştır.

Çanakkale Evleri Yaşatma Projesi (ÇEYAP) ile atılan bu adım Türkiye'de ilk kez sivil dinamiklerin ve belediyenin ortaklığında Koruma Amaçlı İmar Planının oluşturulması ile devam ederek, bugün bizi Türkiye Tarihi Kentler Birliği kurucu üyeliğine kadar götürmüştür. Bu süreçte büyük çabalarıyla projeye destek veren Sayın Prof. Dr. Cengiz Eruzun'a özellikle teşekkür ediyorum. Kentin farklı gruplarından gönüllülerle Tarihi Kentler Birliği toplantılarına katılarak, çalışmalarımızla diğer kentlere örnek oluşturmamız, ulusal boyuttaki en önemli başarımız olmuştur. Tarihi Kentler Birliği sürecinde hem birlikte öğrendik, hem de öğrendiklerimizi paylaştık.

Kentler, binlerce yıllık yerleşik insan kültürünü yansıtan, insan yaşamının her anını etkileyen canlı ve dinamik yapılarıdır. Kentleri yaşanabilir kılmak; insanın kendisiyle, geçmişiyile ve yaşadığı mekanla uyum içerisinde yaşamasını sağlamak, ancak barış ile mümkündür. .

Kentimizde yakın tarihe kadar camisiyle, kilisesiyle, havrasıyla özgürce ve uygarca yaşayan Yahudiler, Rumlar, Ermeniler, Romanlar ve biz Türkler birbirimize saygı içerisinde kültürlerimizi buluşturarak, uzlaştırdık. Şimdi, Romanlar dışında bu hemşerilerimizden çok azı ile birlikteyiz. Buna karşın, onların kültürlerini ve eserlerini çalışarak kentimizin kimliğini ve tarihsel dokusunu çocuklarımıza aktarmak sorumluluğunun bilincindeyiz. Bu ülkede, demokratik ve laik Cumhuriyetimizde güzel şehirler yaratarak; Türk, Kürt, Çerkez, Ermeni, Rum, Laz, Müslüman, Hıristiyan, Musevi hep birlikte barış içerisinde yaşamayı başarmak zorundayız. Daha çok demokrasi, hoşgörü, adalet ve ekonomik kalkınma ile çağdaş, huzurlu ve mutlu bir ülke olacağımızdan kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Troialılar'ın, Urartular'ın, Hititler'in, Selçuklular'ın, Osmanlılar'ın ve daha birçok uygarlığın yaşam bulduğu Anadolu topraklarında geleceğe dönük sorumluluğumuz barışı yaşamak ve yaşatmaktır. Bu topraklar Troia ve Çanakkale

Savaşları gibi, tarihin iki büyük savaşına tanıklık etmiştir. Bu kent savaşlardan barış çıkartmayı bilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Ulu önder Atatürk'ün doğduğu bu kutsal topraklar üzerinde, barışın dünya tarihindeki en güzel örnekleri yaşanmıştır. Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" sözünü ilke edinerek, kendimizle, komşularımızla ve çevremizle barış içerisinde yaşamak, tarihten aldığımız bir öğretilerdir. Bu barış anlayışı, Anadolu insanının barışa bakışını ortaya koymakta, barışa olan duyarlılığını simgelemektedir. Bu anlayış, Anadolu'da yüzlerce uygarlığın bir arada, iç içe yaşaması sonucu oluşmuştur.

Avrupa Birliği'ne taşındığımız süreçte, barışın güvencesinin uygarlık tarihi olduğu bilincinde olan Çanakkale, artık savaşlarla değil, uygarlıkların bulunduğu ve uzlaştığı bir noktada, barışla anılacaktır.

Kentimizin sahip olduğu dünya mirası Troia Kenti'nin 5 bin yıllık tarihsel geçmişinin izlerini insanlığın hizmetine sunmak, bu önemli uygarlığın eserlerini, Troia'da kurulacak bir müzede sergileyerek geleceğe aktarmak, uygarlıklarımıza sahiplenmemiz açısından önemli bir korumacılık örneğini oluşturacaktır.

Bu vesile ile yaklaşık bir ay önce yitirdiğimiz, bilimsel çalışmalarının ışığıyla aydınlattığı Troia'nın Anadoluluğunun kanıtlanmasında ve dünyaya duyurulmasında önemli katkıları bulunan hemşerimiz Osman Manfred Korfmann'ı saygıyla anıyorum Kendini adadığı ve bir yaşam biçimi haline dönüştürdüğü Troia'yı tanıtmak adına yaptığı çalışmalarla, verdiği mücadeleyle bizlere örnek olmuştur. Bu değerli bilim adamından bize miras olarak, Troia'nın dünyaya tanıtılma görevi kaldı. Yöremize, ülkemize ve insanlığa sunmayı amaçladığı Troia Müzesi'ni kurmak ve yaşatmak bizler için bir vasiyet ve bir borçtur. Bu görev ve sorumluluğu hissederek kararlılıkla çalışacağız. Bu buluşmanın Troia Müzesi yapımı için bir başlangıç toplantısı olmasını ve tüm Türkiye'nin bu sorumluluğu hissetmesini diliyorum. Bu önemli projeye büyük destek vereceğine inandığımız için Sayın Bakanımızın huzurlarında bu talebimizi yineliyorum.

Bizlere düşen sorumlulukla; bugünün emanetlerini geleceğe doğru aktarabilmek adına görevimizi yerine getirme bilinci ile buradayız. Bu gönül sorumluluğumuz, aynı zamanda inanıyorum ki, katılımcılık anlayışıyla da birleşerek demokrasinin gelişim sürecine de katkı sağlayacaktır.

Kentlerimizin özgün mimari değerlerini ve dokusunu koruyarak, geçmiş ve geleceği bir arada yaşatan, uygarlık kültürüne yakışır, hak etikleri değerli bulan, çağdaş, mutlu kentler yaratmak ümidiyle katılımlarınıza ve buluşmada emeği geçen kurum, kuruluş ve kişilere teşekkür ediyor, hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Metin Sözen-ÇEKÜL Vakfı Başkanı, TKB Danışma Kurulu Başkanı

Çanakkale'de böyle bir toplantıda buluşurken, temel bir cümle, temel bir çıkış noktası arandığında, doğanın-kültürün derinliğinden bakıldığında, bu topraklarda insanlık ve uygarlık tarihini oluşturanların, dünyadan "geldikleri gibi gitmedikleri" görülür.

Tüm güçlülere "direncin geliştirildiği" topraklardır bu topraklar. Bu nedenle her karışında, bir yeni bilinmeyenle karşılaşmanın kaçınılmaz olduğunun bilinciyle hareket etmek gerekir. Geçmiş, yalnız "öğrenme", "ders alma" alanı değildir. Bundan daha önemlisi, büyük çatışmalardan sonra, "yeni bir dünya kurmanın" sürekliliğini sağlama başarısıdır. Çatışmalar ve çelişkilerle dolu böyle bir dünyada önemli olan, tüm toplumların birlikteliğini güçlendirmek, sıradan değer yargılarından sıyrarak kalıcı "evrensel doğrulara" yönelmektir.

Çanakkale bu açıdan, toplumların "kendini tanıma", "kendini yargılama", ulaşılabilecek doğrularla yeni bir yaşam biçimini "düşünme" alanıdır. Çanakkale bu nedenle düşünmek, ileriye dönük doğru karar almak için sürekli özel bir coğrafya olmuştur. Buradan geçen gemiler, binlerce yılın "birikimini" diğer coğrafyalara taşırlar. İstanbul'dan, Çanakkale'den dünyaya akıtabileceğimiz evrensel değerler, bugün bu topraklarda yaşayan bizler için büyük bir kazançtır.

Bu toprakların altında üstünde, her incelik, her büyüklük vardır. Anadolu'da Hitit Uygarlığı'nın önemini anlamak, bir oranda Troia'yı anlamak demektir... Anadolu mitolojisinde iz sürmek, "aydınlanma" çağında yol almak demektir... Osmanlı'yı Balkanlar'da anlamak, Mustafa Kemal Atatürk'ü, dünya savaşlarının "gerçek nedenlerini" anlamak demektir... Günümüzün yanlışlarını, Türkiye Cumhuriyeti'nin gittikçe artan önemini anlamak, buradan Kurtuluş Savaşı'na açılan "aydınlığı görmek" demektir... Kısacası, bireyin birey, "gerçek varlık" olduğunu anlamak, bu yüklü geçmişini anlamak demektir...

İşte bütün bu nedenlerle buradayız. Anadolu'nun 12 bin yıl geçmişe giden, içinde "düşüncenin büyüdüğü" yerleşme tarihiyle buradayız. Onun için ölenleri kalanları, bugünleri bize "armağan edenleri" anmak için, bu toplantıyı burada farklı bir içerikle yapıyoruz. 2005 yılının son ayında İstanbul'da, buradaki birikimleri, "dünyaya", uluslararası ortamlara aktaracağız.

2006 yılında, bu toplantılara katılacak ve evsahipliği yapacak kentleri, artık farklı "sorumluluklar" bekliyor. Bu çok verimli 5 yılın ardından, Tarihi Kentler Birliği'nin, Türkiye'nin "yeniden yapılanma" sürecini, çok değişik boyutlara taşıması gerekiyor. Anadolu uygarlık tarihinin büyük birikimini ve yükünü taşıyan bu kentler, son "yasal düzenlemelerle", yeni bir sorumluluğu yüklenmiş gözüküyorlar. Yerelden kaynaklanan özlü değerlerin, küreselleşen dünyanın gündemine doğrularıyla egemen olması yolu da buradan geçiyor. Bu yolun, "sürekli açık tutulması", özlü değerlerin "kesintisiz üretilmesi" ise, bizim çabalarımızın niteliğine bağlı.

Gittikçe büyüyoruz... Gittikçe birlikteliğimiz güçleniyor... Gittikçe kalıcı değerleri yaşatma sorumluluğumuz artıyor... Bunu ancak "düzeyle değerler üreterek", dayanışmamızın "gücünü artırarak" aşabiliriz. Bu tür kurumların-kuruluşların da "tıkanma noktaları" vardır. Bir süre sonra kuruluş sıkıntıları unutulur, her şey doğalmış gibi gelir. Oysa başarı zamanı daralmaya, yokuş dikleşmeye başlar.

Kurduğumuz "Cumhuriyet" de böyle bir süreçten geçti. Şimdi bizlerin dayanışmamız oranında, emeğimizin yoğunluğu ve gösterdiğimiz özen oranında, ürettiğimiz değerler geleceğe taşınacak. Tarihi Kentler Birliği artık, salt kendi varlığı için değil, ülkemizin yerel yönetimine, ülke yönetimine, doğal-tarihsel-kültürel birikiminden aldığı güçle dünyaya, saygınlığımızı artırıcı "özenilir bir gündem oluşturma" sorumluluğunu da yüklenme noktasına gelmiş bulunmaktadır. Bu aynı zamanda, kendisinin de varlık nedenidir.

Türkiye'de, bir süre yoğun bir biçimde bu bölgede, doğal-tarihsel-kültürel varlıkların korunması konusunda sorumluluk yüklenmiş kişilerden biri olarak, iki kişiyi saygıyla anarak konuşmamı bitirmek istiyorum: Prof. Dr. Raci Bademli, Prof. Dr. Manfred Korfmann. Bu bölgede genel kararları alırken, uluslararası boyuta taşıırken, yasal düzenlemelere giderken, onların verdikleri çaba, ancak "yurtseverlikle" açıklanabilir.

Prof. Dr. Raci Bademli aynı zamanda, yalnız bu bölgeye değil yurdun her köşesine, bilgisini aktarmaya, herkese destek vermeye çalışan, ÇEKÜL Vakfı'nın örnek insanıydı... Masabaşı kültüründen uzak bir bilim insanıydı... Beni kırmayarak geldiği Tokat'ta, son önemli konuşmasını, Tarihi Kentler Birliği'nin gündemine giren, "Havza Boyutunda Koruma" üzerine yaptı.

Eğer "ülkemize emek verenleri" saygıyla anacaksak, artık bu topraklarda "sağlıksız karar" almamalıyım... Anılarımızı, birikimlerimizi, dünya tarihinin doğrularını zedelemeyelim... Arkamızdan, bizim kuşağımız için kötü söz söylenmesin... Tarihi Kentler Birliği de, ülke gündeminde "geliştirdiği doğrularla" anılsın...

Son söz olarak, bu topraklara "sorumluluğumuz azalmasını" diyorum. "Yaşanabilir bir gelecek" için, saygılar sunuyorum...

Mehmet Özhaseki-Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı, TKB Başkanı

Bugün kutsal bir yerde toplantı yapıyoruz. Çünkü Anadolu'da tüten her ocağın burada ebediyete intikal etmiş bir fidanı var. Çanakkale'de sadece Anadolu insanları değil, dünyanın çeşitli coğrafyalarında her din ve ırkta insan öldü.

Çanakkale bir okuldur. İnsan onurunun yeniden yazıldığı, tarihi yeniden yorumlamanın ve değerlendirmenin öğrenildiği bir okuldur. Bu topraklardan barış, umut, paylaşım ve inanç uğruna öğrenebilecek çok şey vardır.

Tarihe sadece kronolojik olarak bakmanın hiçbir anlamı yoktur. Tarihi ancak geleceği de aydınlatacak bir geçmişin ışığı altında bakarak algılayabiliriz. Dolayısıyla TKB, tarih olmuş kentlerin birliği değil, bugünü kavrayabilmek için ihtiyacımız olan, sahip olduğumuz mirasa bakışımızı değiştiren bir buluşma noktasıdır. Bu hastalığı bize bulaştırdığı için Hocam Metin Sözen'e teşekkür ediyoruz.

Bir yere yol, su ve elektrik götürmek kadar önemli olan bir şeyde doğal-kültürel ve tarihsel mirasına sahip çıkılmasıdır. TKB üyesi belediyeler bu hususta birbirleriyle yarışarak bize umut ve motivasyon veriyorlar.

Biraz da TKB olarak geldiğimiz noktaya değinmek istiyorum:

oBirliğimize üye olan yeni belediyelerle birlikte sayımız 163'e yükseldi. 17 yeni müracaatın değerlendirmesini henüz gerçekleştirdik. İçlerinden bir tanesine, eksik evraklarını tamamlaması koşulu koyarak, tüm başvuruları kabul ettik. Pek çok güzel tarihi şehir birliğimiz içinde yer alacak. o"200 Ortak, 200 Eser" projesi kapsamında 51 belediyenin proje başvurusunu kabul etmiş bulunmaktayız. oAralık'ta uluslararası nitelikte gerçekleştireceğimiz "TKB Beşiktaş-İstanbul Buluşması"nın teması henüz kesin olmamakla birlikte "saray ve kent" olarak belirlendi. oAyrıca "yurtdışında korumacılık" kavramını yerinde görebilmek için 2006 yılında yurtdışına bir gezi planlamayı düşünüyoruz.

Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Atilla Koç; "kültürün turizmdeki payını alıp, tahsil edip size vereceğim, onun tahsildarı benim" demişti. Ayrıca kendilerinden önceki Kültür ve Turizm Bakanı'nın verdiği "sizin destek verdiğiniz projelere, benden iki misli destek" sözünü kendisine hatırlattığımızda, "her hayırlı işin ve dolayısıyla bu sözün de arkasındayız" diye yanıt vermişti. Bu sözlerinin takipçisi olacağız.

Süleyman Kamçı-Çanakkale Valisi

Beşbin yıllık tarihi geçmiş ile, dünya uygarlık tarihi ile yaşıt, Türk Milleti'nin yeniden dirilişine sahne olmuş topraklara sahip Çanakkale'ye, "Tarihi Kentler" gibi anlamlı bir toplantı nedeniyle gelmenizi büyük bir coşkuyla kutluyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çanakkale'de tarih ve yaşam iç içedir. Gelibolu sırtlarında batan güneş, bünyesinde barındıran şehitlerin huzuru ile akşamın serinliğini sağlarken, Truva'da esen gizemli rüzgarlar aynı zamanda Anadolu medeniyetlerinin de habercisidir.

Her sokağın başında size gülümseyen "evler, konaklar, dini yapılar, hamamlar" geçmişin izlerini bugüne taşıyan şahitlerdir.

Kente kimlik kazandıran ne varsa, bunu Çanakkale'de bulabilirsiniz. Çanakkale'de giderek artan koruma kültürünün yanı sıra, geçmişten günümüze kalan sivil mimari örnekleri, dokuları bozulmaksızın yeniden hayata döndürülmektedir.

Bir kenti diğer kentlerden ayıran en önemli özellik, bozulmamış tarihi dokusudur. Bu tarihi doku, tek yapı örneğinde olduğu gibi, bir sokak ve mahalle ölçeğinde de algılanabilir. Bize düşen görev, kentin karakteristik kimliğini oluşturan bu kültür varlıklarını özenle korumak ve yaşatmaktır. Bu konuda başta eğitimciler olmak üzere, herkese görev düşmektedir. Kente sahip çıkmak, onun kültürel dokusuna sahip çıkmakla olur. Yerel yönetimlerde son yıllarda "korumacılık" anlayışının gerçekleşmesi bu bakımdan anlamlıdır.

Tarih ve kenti bir araya getiren böylesi bir toplantının ilimizde yapılması, Çanakkale adına sevindiricidir.

Bu toplantı sonucunda ortaya çıkan yararlı ve yeni fikirler doğrultusunda, duyarlılık ve heyecanla çalışmalara hız vereceğimize olan inancım tamdır.

Hepinizi kentimizde ağırlamaktan mutluluk duyduğumu belirtir, saygılarımı sunarım.

Atilla Koç-Kültür ve Turizm Bakanı

Tarihi Kentler Birliği'nin Muğla Buluşması'nda son konuşmacı bendim. Konuşmak üzere kürsüye çıktığımda "bunca lafın üstüne ben şimdi ne diyeceğim" demiştim. Ertesi gün gazeteler "Atilla Koç ne diyeceğini bilmiyor" diye manşet attı. Ben buraya cebimde değil ama yüreğimde ve beynimde 75 ilin birikimiyle geldim. Bu nedenle yarın öyle bir manşet atamayacaksınız!

Ben bu birlikteliği tanımlamak için "buluşma" kelimesini tercih ediyorum. "Buluşma sevgililerin işidir". Biz de kentlerimizle sevgiliyiz zaten.

Ben konuşmama 3 tane Mustafa'yı yad ederek başlamak istiyorum: Mustafa Kemal Atatürk, Mustafa Fevzi Çakmak, Mustafa İsmet İnönü. Üç Mustafa bu topraklarda çok hayırlı işler yapmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanı olarak şunu söylemeliyim ki; yerel yönetimlerin önünü açmak için, büyük bir gayretle kanuni alt yapıyı tamamladık. Asıl olan kanundan ziyade yönetmelik ve tüzük çıkarmaktır. Haftada en az 1-2 gün yönetmeliklerimiz Resmi Gazete'de yayımlanıyor. Bu yönetmeliklerin çıkması herkese büyük sorumluluk yüklüyor. "Al ve yap" şartlarını sağlamaya çalışıyorum. Yine de bazı eksiklikler var.

Büyükşehir belediyeleri ve valilikler ile beraber, "Koruma Uygulama ve Denetim Büroları"nda (KUDEB) ortak çalışmalar yürüteceğiz. Mimar, arkeolog, işçi ve mühendislerin fikirlerini alacağız. Bu meslek gruplarının danışmanlığına ihtiyacımız var. Çünkü 1 liralık bir hatanın telafisi 1 trilyona mal olabiliyor. Bu hatalar yüzünden Türkiye'de ne şehir, ne kasaba kaldı.

Isparta'da 30 bin hane, 70 bin araç var. Buna rağmen "kentsel dönüşüm" projesinde sadece 5 bin araçlık park yeri ayrılmış. Yenileyin bu projeyi dedim. Bu kadar detayla uğraşmak belki doğru değil ancak ben, her şeyden önce bir Türkiye vatandaşıyım.

Gelinin biri gittiği evi pis bulmuş, 3 ay silip, süpürmüş. Sonra da kayınvalidesine "Bakın ben çok çalıştım. Evimiz tertemiz oldu." demiş. Kayınvalide bunun üzerine "Temizliğimiz hep aynı ama senin burnun alışı kızım" diye cevap vermiş. Böyle olmamak lazım.

Yerel yönetimlerin inisiyatiflerinin ve maddi güçlerinin artırılması çok önemli. Vergilerden "kültürel değerlere katkı" olarak %10 pay alınıyor. Bu para valiliklere aktarılıyor. TOKİ kredilerinin %10'u da yine aynı amaçla kullanılıyor.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı ve TKB Başkanı sayın Mehmet Özhaskeki bana verdiğim sözleri hatırlattı: "Kültürün turizmdeki payını alıp, tahsil edip size vereceğim, onun tahsildarı benim" demişim. Ama ben bunu zaten yapıyorum. Size aktardığım 120 trilyon para turizmden geldi. Benden önceki bakanın verdiği sözü de, devletin devamlılığı gereği, tutacağım.

TKB projelerine her türlü desteği vermeye hazırım. Tüm imkanları seferber edeceğiz. Ancak şunu da hatırlatmalıyım: Tarihi varlığı korurken, mevcut şehrin düzeltilmesi için de gayret gerekiyor. Ben bu meydana getirdiğimiz şehirlerde yaşamaktan zevk almıyorum... Sokaklar, bulvarlar bir şehrin ana damarlarıdır. Siz o damarları yitirirseniz, o şehrin kalp krizinden ölmesi kaçınılmazdır...

Eski eserleri yenilemek konusuna gelince: Siz o yenilenmiş eserlere insan nefesi sokmazsanız, 3 yılda onlar yeniden eskir. Tamam para verelim, ama öncelikle bu alanlara bir fonksiyon verilmeli. Eğer bunu başaramayacaksak bırakalım, yıkılsın. Tamir edilip trilyonlar harcadıktan sonra yıkılmaya terk edilmesi daha büyük israf...

Sizlere 75 vilayette gördüğüm dertleri aktardım. Taşın altına elimizi, taşı kaldırmak için koymamız gerekiyor. Ben size ancak eliniz ezilmesin diye güç verebilirim. Benim yardımlarım tulumbarın yanındaki "Nazilli Bardağı" gibidir. Ben sizin "Nazilli Bardağı"nızım ama tulumba sizsiniz. Tulumba kolunu çekmezseniz "Nazilli Bardağı" işe yaramaz.

Ahmet Necdet Sezer-Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in hazırladığı konuşma metnini, Cumhurbaşkanı adına TKB toplantısına katılan Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Kemal Nehrozoğlu okudu.

"Tarihi Kentler Birliği Çanakkale Buluşması" çağrınızdan mutluluk duydum. 2000 yılında yaklaşık 60 belediyemizin katılımıyla kurulan TKB'nin yeni katılımlarla her geçen gün büyümesi ve kapsamlı projeleri yaşama geçirmesi Birliğin gücünü artırmaktadır.

Kültürel mirasın ve eski kent dokularının korunması için yerel yönetimler dayanışmasını kurumsallaştıran TKB, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, diğer kişi ve kurumlarla işbirliği içinde önemli bir görev yerine getirmektedir.

Birliğin kısa süre içinde ortaya koyduğu çalışmalar, tarihi kentlerimizin korunması ve özgün kimlikleriyle geleceğe taşınması konusunda bizleri umutlandırmaktadır.

Yerel yönetimlerimizin, tarihsel mirasın korunması konusundaki düşüncelerini somut projelerle yaşama geçirmeleri, bu konudaki duyarlılıklarını ortaya koymaktadır.

Zengin tarihsel ve kültürel birikimi olan kentlerin, kimliklerini yansıtan öz değerlerini koruyarak uygarlığa açılması, insanlığın ortak kültür mirasının paylaşılmasına ve ülkeler arasında karşılıklı anlayış ve işbirliğin gelişmesine olanak sağlayacaktır.

Bireylerin tüm gereksinimlerine yanıt vererek, toplumsal ve çağdaş yaşama etkin katılımlarını sağlayan çağdaş kentler, sağlıklı kuşakların yetişmesini olanaklı kılarak ülkelerinin gelişimini hızlandıracaktır.

Tarihsel, kültürel ve doğal varlıkların korunmasında, kentsel tarih bilincinin yaratılmasında bireylere büyük sorumluluk düşmektedir.

TKB'nin bu toplantısının Çanakkale'de gerçekleştirilmesinin ve temasının "Barışın Güvencesi Tarih ve Çanakkale" olarak saptanmasının özel anlam taşıdığını düşünüyorum.

"Truva Antik Kenti" kalıntılarının bulunduğu Çanakkale, tarih boyunca birçok uygarlığa evsahipliği yapmış, savaşlara ve uğradığı yıkımlara karşın, farklı ulusların ve kültürlerin kaynaşmasına aracılık etmiştir. Kültürel ve

tarihsel zenginliğin yanı sıra, barışın önemini ve değerini tüm insanlığa öğreten konumuyla Çanakkale'nin Türk ve dünya tarihinde seçkin bir yeri bulunmaktadır.

Yakın tarihimizde büyük çarpışmaların yaşandığı, Türk insanının inanılmazı gerçekleştirerek eşine az rastlanır bir kahramanlık destanı yazdığı "Çanakkale Savaşları"nın sonuçları, insanlığın geçmişteki hatalardan ders çıkartması gerektiğini bizlere anlatmaktadır.

İnsanlık, artık savaşı son vermeli, tüm insanların huzur ve sevgi içerisinde birarada yaşayacakları barış dolu bir dünyanın temelleri atılmalıdır.

İnsan haklarına saygı, demokrasi, özgürlük, eşitlik ve yurttaşlık bilincinin gelişiminin barışın emeli olduğunu bir kez daha anımsatıyor, sevgi ve hoşgörüyle yeşeren barış kültürünün herkes tarafından bir yaşam biçimi olarak benimsenmesini diliyorum.

Verimli bilgi paylaşımı sağlayarak TKB'nin çalışmalarının gözden geçirilmesine ve yeni hedeflerinin saptanmasına değerli katkılarda bulunacak olan "Çanakkale Buluşması"nın aynı zamanda barış özleminin güçlü bir şekilde dile getirilmesine aracılık edeceğine inanıyorum.

Zengin birikimimizin duyarlı yaklaşımlarla sonsuza kadar korunması umuduyla tüm katılımcılara sevgi ve saygımı iletiyor, TKB'ye çalışmalarında başarılar diliyorum.

Çanakkale Buluşması - Panel

Barışın Güvencesi Tarih ve Çanakkale

Prof. Dr. Ruşen KELEŞ-Tarih Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyesi

Barışın, savaşın karşıtı olduğu konusu üzerinde hiçbir kuşku yoktur. Ama, barışın kapsamının ne olduğu tartışma konusudur. Dar anlamda, barışı savaş koşullarından uzakta olmak biçiminde algılayanlar olduğu gibi; geniş anlamda, gerçek barışın, silahlı çatışmalardan uzak kalmanın ötesinde, ancak yeterli gelir, istihdam, eğitim, sağlık, beslenme, kültür ve çevre koşullarında sağlanabileceği görüşünde olanlar vardır.

Bir etik ve siyaset bilimi terimi olan barış, yakın zamanlara kadar, insan yaşamının en yüce toplumsal ve aktörel bir değer olduğu anlayışına dayanmıştır. Uluslar ve devletler arasındaki ilişkilerde barışın kurulması ve korunması, tüzel belgelerde önemli bir kural olarak yer almıştır. Barışseverlik, bireylerin ve devletlerin kişisel ve ulusal onurlarına, egemenliklerine, insan haklarına saygılı olmayı zorunlu kılmaktadır. Barışseverlik, kamu düzeninin korunmasına ve kuşaklar arasındaki karşılıklı anlaşmanın sağlanmasına katkıda bulunduğu gibi, tarihsel ve kültürel değerleri geliştirmeye de katkı yapar. Barışseverlik ile saldırganlık ve düşmanlık birbirlerine karşıt kavramlardır. Gandhi, Tolstoy, Schweitzer gibi düşünürlerde barışın bir yaşam felsefesi düzeyine yükseltilmiş olduğunu görürüz. Atatürk, "Yurtta barış, evrende barış" sözleriyle yaşam felsefesi olarak barışı vurgulamış olan ender askerlerden ve devlet adamlarından biridir.

[[[Barışseverlik, kamu düzeninin korunmasına ve kuşaklar arasındaki karşılıklı anlaşmanın sağlanmasına katkıda bulunduğu gibi, tarihsel ve kültürel değerleri geliştirmeye de katkı yapar.]]]

Barıştan yoksunluğun yüksek bir maliyeti vardır. Tarih bunun sayısız örnekleriyle doludur. Hiroshima ve Nagazaki, Vietnam Savaşı, Körfez Savaşı, Kosova, Irak ve daha başka örnekler, insanlığın mirası olan pek çok kültür, tarih, mimarlık ve doğa değerlerinin onarılmaz derecede hasar görmesine yol açmıştır. Süper güç denilen devletlerin, silah ekonomilerinin canlılığını koruyabilmek için silahlı çatışmaları ve halklar arasındaki düşmanlık duygularını körüklediklerini bilmeyen kalmamıştır.

Her ne kadar barış çoğu kez savaşın karşıtı olarak algılanmakta ise de, savaşın olmadığı ortamlarda bile barışa ulaşılmış olmayabileceğini gösteren örnekler pek çoktur. Kentsel yaşam, barışa özlem duyulan ortamların başında geliyor. Çünkü bu kentler, insanların kendi özdeksel ve tinsel varlıklarını geliştirebilecekleri toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullardan büyük ölçüde yoksun bulunuyor. Aç, hasta, eğitim fırsatlarından yararlanamayan, evsiz barksız, geleceğine güvenle bakamayan işsiz yığınların barış içinde yaşamakta olduklarından söz edilebilir mi?

Üçüncü Dünyanın ve Türkiye'nin büyük kentlerini dolduran insanlar arasında bu özellikleri taşıyanların artık çoğunlukta olması, kentsel barıştan uzaklaşmakta olduğumuzu göstermez mi?

Barış nasıl dar ve geniş anlamları olan bir kavram ise, kenti de salt bir coğrafya kavramı olmanın ötesinde, toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal bir kurum olarak görmek gerekir. Bununla birlikte, coğrafyanın barış yolunda birleştirici bir rolü bulunduğu hiçbir zaman yadsınamaz. Çünkü, coğrafyanın kültür, tarih ve mimarlık değerlerini birleştiren bir bağ işlevi de vardır. Bir Akdeniz ya da Ege kültüründen ve uygarlığından söz etmek anlamsız değildir. Coğrafya ile birlikte tarih, ortak kültür değerlerinin oluşmasına katkı yapan başlıca etmenlerdir

Günümüzde konut, ulaşım, kentsel topraklar, tarih, kültür ve mimarlık başyapıtları, yeşil alanlar ve geniş anlamda çevre, güvenli bir yaşamın özdeksel ve tinsel koşulları, bütünüyle kentsel ortamlar, barışçı olmayan davranışlara ve şiddet eylemlerine sahne olmaktan geri kalmıyorlar. Kimi yazarlara bakılırsa, çağımızda, uygarca bir yaşam biçiminin (civilité) koşullarına saygılı bir kentsel uygarlıktan söz etmeye olanak kalmamıştır. Bir başka deyişle, kentsel uygarlığın uygarlığı gitmiş; geriye yalnızca birbirleriyle bütünleşmemiş birtakım mekanlar arasındaki kopukluğu yansıtan kent kalmıştır .

Kent düzeyinde barışı gerçekleştirmekten alıkoyan etmenler içinde en önemlilerinden biri, kuşku yok ki, insanların saldırganlığıdır. Kimi düşünürler, insana, kente ve çevreye yönelen saldırganlığın sorumluluğunu insan doğasındaki özelliklere bağlarken; diğerleri, asıl nedeni toplumların yapısal özelliklerinde ararlar. İnsan davranışlarını toplumsal ve ekonomik koşulların belirlemekte olduğu görüşü bize daha inandırıcı görünmektedir. Bununla birlikte, kent düzeyinde barışı engelleyen etmenler arasında, insanın birey olarak oynadığı rolü yadsımaya olanak yoktur. Günümüzde kapitalist batı dünyasının kentlerinde, insanların birbirlerine ve çevrelere zarar vermekte sanki bir yarışa girmiş gibi oldukları dikkatlerden kaçmıyor. Küreselleşen kentler, insan saldırganlığının ve yıkıcılığının en çok göze batan örnekleri haline geldi. Gerçekten, insandan başka hiçbir varlık, kendi türüne ve onun mekana karşı bu denli yönlendirilebilen bir yıkıcılık özelliğine sahip değildir. Bir gözlemciye göre, Afrika antilobu, sivri boynuzlarının yardımıyla aslanı şişler, ama bunu hiçbir zaman kendi soyundan olanlara karşı yapmaz. Zürafa, kendini yırtıcı hayvanlara karşı tekme atarak korur, ama kendi soyundan olanlara karşı yalnız kısacık boynuzlarını kullanır. Bir aslanın ya da kaplanın, kendi soyundan olanlarla yaptığı kavga başka, avladığı başka hayvanlara karşı yaptığı kavga ise başkadır . Yalnız insanoğludur ki, düşmanını yok edebilir, kendi soyundan olanlarla başkaları arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin acımasız davranabilir.

Kente, kentsel değerlere ve çevre değerlerine karşı suç işleyenler arasında, sıradan bireyler kadar, kentleri planlayanlar, yapılar, yaşam ortamlarına biçim veren mimarlar ve kentleri yönetme görevini üstlenmiş olanlar da vardır. İnsanlık dışı güdülerin, açlık ve yoksulluğun şiddet ve terör olaylarını daha kolay beslediği, beton yığınlarından oluşan kentsel ortamları bu kişiler yaratmıyor mu? Bir yandan Saraybosna ve Grozni'deki gibi, dışardan püskürtülen ateşin ve barutun etkisi altında, yani dış etmenlerle yaşamını yitiren, bir yandan da içerden, kentin kangren olmuşçasına kimliğini yok ettirmeye yönelmiş iç öğelerin etkisiyle yozlaşan kentlerin örnekleri o kadar çoktur ki...

Birkaç yıl önce Oklahama City'deki patlamanın yarattığı yıkım, Tokyo metrosundaki kalabalığın kimyasal maddelerle zehirlenmenin eşliğine getirilmesi, New York Ticaret Merkezi'ndeki ikiz kuleler faciası, Madrid, İstanbul, Londra metrosu patlamaları, Paris, Londra ve New York metrolarında koltuk döşemelerinin jilet ve çakıyla sık sık paramparça edilmesi, tarihsel anıtların duvarlarının garip yazılarla çirkinleştirilmesi, hep aynı saldırganlık güdülerinin dışavurumundan başka bir şey olmasa gerekir.

İnsanın çevresiyle olan ilişkilerinde tarih ilginç dönüşümlere tanık olmuştur. Sıradan insanlar ile toplumları yönetenler, çevrenin değerlerine her zaman gereken saygıyı gösterebilmiş değildirlen. Bencillikle doğa saygısı arasındaki çekişmeden çoğu kez bencillik kazançlı çıkmıştır. Milattan 3000 yıl öncesinin bir öyküsü olan Gılgamış Destanı'nda kahraman kralın, kendi adını ölümsüz kılabilmek için koskoca bir ormanı nasıl yok etmeyi buyurduğu anlatılır. Sonunda, ormansızlaşan coğrafyada, tuzlanma ve su baskınları birbirini izler, Fırat ve Dicle vadilerindeki zengin uygarlığın ekolojik temelleri sarsılır. Bu olay, daha sonraki yıllarda, insanlığın karşı karşıya kaldığı çevre felaketlerinin başlangıcı sayılmıştır .

Oysa, ekolojik etik ya da çevre etiği ile barış etiği içiçe olan kavramlardır. Çevre değerlerinin gereği gibi korunabilmesi insanların birbirleriyle de barış içinde yaşamalarını zorunlu kılar. Anatole Rapoport, doğa ile barışın, dünya barışının da temelini oluşturduğu görüşündedir . Bu görüşler, Rio Bildirisi'ne de yansımış ve çevre, kalkınma ve barış kavramlarının birbirinden ayrılamayacağı gerçeğine Rio ilkeleri arasında yer verilmiştir. Uluslar topluluğu ve dünya kamuoyu, toplumlar arasındaki düşmanlıklardan ve silahlı çatışmalardan insanlığın ortak varlığı olan değerlerin zarar görmesini önlemek üzere önlem almaktan geri kalmamıştır. 1899 ve 1907 tarihli La Haye Sözleşmeleri'nde mimarlık mirasını ve tarımsal yapıları kapsayan insan çevresinin ve ormanları içeren doğal çevrenin korunmasına ilişkin kurallar yer almıştır . Ama asıl somut adımların atılması için 1970'li yılları beklemek gerekmiştir. O tarihe kadar, doğal çevre savaş sırasında bir hukuk öznesi olarak dikkate alınmıyordu. Örneğin 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne 1977'de eklenen protokoller, doğal çevrenin savaşlar sırasında korunmasına ilişkin kurallar içermektedir.

Kuşkusuz, barışı yeryüzünde gerçek ve kalıcı kılmak, onu kültürümüzün ayrılmaz bir parçası yapmakla olur. Bu nedenledir ki, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 13 Eylül 1999'da aldığı bir kararla (53/243) bir Barış Bildirisi yayımlamıştır. UNESCO Genel Konferansı da, 1996-2001 yıllarını kapsayan orta erimli eylem stratejisini barış kültürünün geliştirilmesi üzerine oturtmuştur. Bununla ilgili belgede, bir savaş kültüründen barış kültürüne geçişin ön koşulları olarak sayılan değerler arasında, özgürlük, adalet, demokrasi, hoşgörü, dayanışma, çoğulculuk, kültür varlıklarının korunması ve diyalog gibi temel ilkelere dayalı bir toplumsal etkileşim ve paylaşım bilinci başta yer almaktadır. İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin geliştirilmesine saygının yanı sıra, bugünkü ve gelecek kuşakların kalkınma ve çevre gereksinmelerine saygı gösterilmesi de bu önkoşullar arasında bulunmaktadır. 1970'li yıllardan itibaren kabul edilen çevreyle ilgili uluslararası sözleşmelerden pek çoğunda kültür varlıklarının korunmasına ilişkin kurallara yer verilmesine karşın, uygulama umulan başarı düzeyine varmamıştır.

Tarihin yakından incelenmesi gösteriyor ki, insanlar ve toplumlar arasındaki uyuşmazlık, düşmanlık, çatışma ve savaşlar, barıştan daha fazla ağırlık taşımaktadır. Oysa, yapılması gereken, bugünün ve geleceğin tarihini barışseverlik duyguları üzerine oturtmanın yollarını aramaktır. Bu yolda, zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki ilişkilerde, bencilliğin ve sömürünün yerine dayanışmayı koymanın önemli katkısı olur. Hareket noktası, bireyin, yöneticinin, toplumun tüm kurumlarının eğitilmesi olmalıdır. Barış koşulları içinde yaşamak, tarih ve kültür değerlerimizi koruyabilmenin ön koşuludur. Öte yandan, tarih ve kültür varlıklarımızın korunmasında işbirliği ve dayanışma ruhu içinde davranmakla da barışa hizmet edilebileceği unutulmamalıdır. Çanakkale'de, İnönü'de, Anafartalar'da Türk askerinin yazmak zorunda kaldığı kahramanlık destanları, barış karşıtı bir tutumun, saldırganlığın değil, meşru savunma durumunda bırakılan, vatan toprakları işgal edilmiş bir halkın harekete geçmesinin öyküsü olarak algılanmalıdır.

Bu vesileyle, ömrünün yirmi yıla yakın bir bölümünü bu ilin sınırları içinde tarihin aydınlatılmasına adanmış olan, T.C. yurttaşı da olan ve Osman adını övünçle kullanan, yakında yitirdiğimiz değerli meslektaşım Alman Profesör Manfred Korfmann'ı saygıyla anıyorum. Barış koşullarının tarihin güvencesi olabileceğini kanıtlayan en güzel örneklerden biriydi o. Tarihi Kentler Birliği'nin bir saygı ve takdir belgesini ailesine vermekle, barışa, tarihe ve insanlığa önemli bir hizmette bulunmuş olabileceği kanısını taşıyor ve bunu öneriyorum.

Çanakkale Buluşması - Sonuç Bildirgesi

Çanakkale, toplumların "kendini tanıma", "kendini yargılama", yeni bir yaşam biçimini "düşünme" ve onu doğrulara yaklaşarak kurma alanıdır. Çanakkale, ileriye dönük doğru karar almak için sürekli özel bir coğrafya olmuştur. Buradan geçen gemiler, binlerce yılın "birikimini" diğer coğrafyalara taşırlar. Dolayısıyla Çanakkale'den dünyaya aktılabileceğimiz evrensel değerler, bugün bu topraklarda yaşayan bizler için büyük bir kazançtır. Bunun içindir ki, bu yıl TKB, Dünya Barış Günü'nü, hakkettiği yerde; Çanakkale'de kutluyor...

Barışın, savaşın karşıtı ve bir direnme şekli olduğu konusu üzerinde hiçbir kuşku yoktur. Ama, barışın kapsamının ne olduğu tartışma konusudur. TKB barışı sadece savaş koşullarından uzakta olmak biçiminde algılamamakta, gerçek barışın, silahlı çatışmalardan uzak kalmanın ötesinde, ancak yeterli gelir, istihdam, eğitim, sağlık, beslenme, kültür ve çevre koşullarında sağlanabileceği görüşünü benimsemektedir.

TKB, zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki ilişkilerde, bencilliğin ve sömürünün yerine dayanışmayı koymanın, bugünün, geleceğin tarihini ve barışın içeriğini anlamak adına önemli olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncenin hareket noktası ise, bireyin ve toplumun tüm kurumlarının eğitilmesi olmalıdır. Barış ortamı içinde yaşıyor olmak bu beklentilerin gerçekleşmesi için ön koşul durumundadır.

Anadolu'da Hitit Uygarlığı'nın önemini anlamak, bir oranda Troia'yı anlamak demektir... Anadolu mitolojisinde iz sürmek, "aydınlanma" çağında yol almak demektir... Osmanlı'yı Balkanlar'da anlamak, Mustafa Kemal Atatürk'ü, dünya savaşlarının "gerçek nedenlerini" anlamak demektir... Günümüzün yanlışlarını, Türkiye Cumhuriyeti'nin gittikçe artan önemini anlamak, buradan Kurtuluş Savaşı'na açılan "aydınlığı görmek" demektir...

Başka bir ifade ile, Anadolu uygarlık tarihinin büyük birikimini taşıyan ve onun sahnesi olan kentlerimiz, son "yasal düzenlemelerle", yeni bir sorumluluğu üstlenmiş gözüküyorlar. Yerelden kaynaklanan özlü değerlerin, küreselleşen dünyanın gündemine doğrularıyla egemen olması yolu da buradan geçiyor. Bu yolun, "sürekli açık tutulması", özlü değerlerin "kesintisiz üretilmesi" ise, bizim çabalarımızın niteliğine bağlıdır. Bu bağlamda, Tarihi Kentler Birliği de yalnızca kendi varlığı için değil, ülkemizin yerel yönetimine, ülke yönetimine, doğal-tarihsel-kültürel birikiminden aldığı güçle dünyaya, saygınlığımızı artırıcı "özenilir bir gündem oluşturma" sorumluluğunu da yüklenme noktasına gelmiş bulunmaktadır.

TKB'nin, kültür ve doğa varlıklarımız ile tarihimizin korunmasında oluşturduğu katılımcı ve dayanışmacı ruh ve sürekliliğini sağladığı paylaşım ortamı, barışa yaptığı katkı adına çok önemlidir ve sürdürülmelidir. Dolayısıyla, TKB, barışın ancak, insan haklarının yerel boyutta gerçekleştirilmesi, kentlerin birbirleriyle, geçmişleriyle ve kentlilerle buluşması yoluyla sağlanabileceğine inanmaktadır. Bu anlamda TKB, Çanakkale Buluşması sonrasında, 2-3-4 Aralık 2005 tarihlerinde yapacağı "Uluslararası Beşiktaş-İstanbul Buluşması" ile, kentleri önemli kılan kültür ağırlıklı öğeleri, yönetim ve yaşama mekanı olarak kentleri tartışarak, "barış" kavramını uluslararası ortama yaymayı amaçlamaktadır.

Özetle barış, eğer özenle taşınması zor bir kültürse, çok yönlü incelikleri, birliktelikleri bir araya getirerek, her alanda bu başlık altında kamu-yerel-sivil-özel birlikteliğine dayalı örgütlenmeyi içermelidir. Örgütlenme sağlanmadan barış ayakta tutulamaz ve TKB bunu başarmıştır.

4 Eylül 2005

Yansımalar - Haluk Şahin

TARİHİ KİMLİKLERİNİZ, LÜTFEN

21. yüzyılın, kimlikleri yeniden tanımlama çağı olduğunu biliyoruz. Buna insanlar kadar kentler de dahil.

Geçen hafta yapılan "Tarihi Kentler Birliği (TKB) Çanakkale Buluşması"ndan anlıyoruz ki, bu tanımlama çabası yurdumuzun dört bir yanında yoğun bir biçimde devam etmektedir. 2000 yılında 54 tarihi kent belediyesinin katılımıyla kurulan TKB'nin üye belediye sayısı 165'i bulmuş. Başvuranların sayısı her yıl artıyor.

Üye olabilmek için, kentlerin tarihi kimliklerini belirleme ve koruma konusunda ciddi olduklarını somut projelerle kanıtlamaları gerekiyor.

Katman katman uygarlıklar beşiği olan Türkiye için bunun ne kadar heyecan verici bir süreç olduğunu düşünebilirsiniz. Ülkemizin hemen hiçbir yöresinin, örneğin Amerika'daki bazı kentler gibi, kendisine bir geçmiş uydurmasına gerek yok. Buralarda boş yok!

Bu, konunun iyimser yanı. İnsanı kötümserliğe sürükleyen yanları da var.

Birincisi, tarihsel koruma çabalarında çok geç kalınmış olması ve yok ediş sürecinin çok ileri boyutlara ulaşması. Korunacak bir şey kalmamışsa, neyi koruyacaksınız?

İkincisi, tarihi kimlik konusunda kimi kafaların karışık olması. Etnik ve dinsel sınırlamalardan özgürleşmiş, ulus-devlet kavramı hatırına yapay bir mitoloji uydurmak çabasıyla arınmış, bu toprakların geçmişini bir bütün olarak kucaklayan bir tarih anlayışına ihtiyaç var.

Bir zamanlar "Mavi Anadolu"cularının önerdikleri türden, "fetheden" ile "fethedilen"i birlikte kucaklayan bir tarih anlayışına... Hatta, bir senteze...

İşin ilginç yanı, Türkiye'nin gittikçe daha fazla önem kazanan bir turizm ülkesi haline gelmesi bu süreci destekliyor, geleceği kurtarmak isteyenlerin geçmişe bakmasını zorunlu kılıyor.

Çağdaş kitle turizmi aslında iki ucu keskin bir bıçak. Hızlı yapılaşmayı teşvik ederek doğal güzelliklerin berbat edilmesinde başrolü oynuyor. Ülkeleri paketleyerek sığlaştırıyor, manzaralarını dekora, insanların figürana çeviriyor. Gidilen ülke insanına ve kültürüne saygı duyulmasını sağlamak yerine, tam tersine küçümsemesine yol açabiliyor...

Ancak, özellikle bizim gibi tarih bilinci körelmiş (köreltilmiş?) ülkelerin insanlarını "bellek çalışması" yapmak zorunda bırakmak gibi önceden tahmin edilmemiş bir yararı da var. Kimlik araştırması birtakım saçma sapan tabuların kaldırılmasını sağlayabiliyor.

Bu sayede insanlarımız yaşadıkları yerlerin kendilerinden önceki dönemlerdeki adlarını hatırlıyor, bundan utanç duymak yerine övünmeleri gerektiğini öğreniyorlar.

Kimliklerini yeniden tanımlarken, o silinmek istenmiş katmanı da bir şekilde yerine koymak zorunda kalıyorlar. Amnezi hastasının adım adım iyileşmesi gibi bir şey...

Tarihi Kentler Birliği'nin çalışmaları medyadan da daha fazla ilgiyi hak ediyor.

Kaynak: Radikal Gazetesi, 10 Eylül 2005
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=163804>

Güncel - Kentler Artık Ödüllendiriliyor

Tarihi Kentler Birliği'nin 2000 yılında ülke gündemine girmesiyle birlikte, kentler salt ilgili bakanlıkların değil, değişik kurum ve kuruluşların da daha yoğun ilgi alanına girdi. Birlikteliğe dayalı daha somut adımlar atılmasına neden oldu. Kentler, kendilerini yeniden değerlendirmeye, ortak oluşturdukları kavramlara sahip çıkmaya başladılar. Bu durum, farklı yaklaşımların her geçen gün yaygınlık kazanmasını sağladı. Koruma-sağlıklaştırma çalışmaları hızlandı, değişik ölçeklerde üretilen projelerin sayısı arttı.

Buna bağlı olarak, bu konulardaki yarışmalarda da görünür bir artış gözlemlendi. 2005 yılında dördüncüsü gerçekleştirilen "Tarihi Kentler Birliği Tarihsel ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması"nın ödülleri dağıtılmasının ardından, Aydın Doğan Vakfı tarafından her yıl verilen ödülün konusu da kentler üzerineydi. Değişik yaklaşımlara olanak verecek bir genişlikte "Kent Mimarisi, Kent Dokusu" gündeme taşındı. Bunu, "Milliyet Gazetesi Örsan Öymen Ödülleri" izledi. Araştırma ortamını özendirmek için, "Kentler Tarihi" konusu özellikle seçildi.

Gelenekselleşen, "Tarihi Kentler Birliği Tarihsel ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması"nın sonuçları, 15 Şubat 2005'te Kadıköy Belediyesi'nde yapılan törende açıklandı. "Tarihi Kentler Birliği Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü"nü Çanakkale Belediyesi, "Tarihi Kentler Birliği Başarı Ödülü"nü Tarsus, Eyüp, Osmangazi ve Konak belediyeleri aldılar. Trabzon, Uşak, Taşköprü ve Çorum belediyeleri ise, "Tarihi Kentler Birliği Özendirme Ödülü"ne uygun görüldü. Kuşadası, Milas, Niksar ve Viranşehir belediyelerinin çalışmaları "övgüye değer" bulundu.

Aydın Doğan Vakfı tarafından her yıl verilen ve bu yıl dokuzuncusu düzenlenen "Kent Mimarisi, Kent Dokusu" konulu ödül, İzmir ve Kastamonu kentlerindeki çalışmalara verildi. "İzmir Konak Meydanı ve Çevresi Düzenleme Projesi" ile Ersen Gürsel, "Kastamonu Tarihi Kent Dokusu İyileştirme Çalışmaları Projesi" ile dönemin valisi Enis Yeter ödülü paylaştılar.

Katılan kentlerin birbirinden önemli tasarım ve uygulamaları, başta jüri üyeleri olmak üzere tüm ilgililerce Türkiye'de önemli bir değişimin, farklı bir yarışın işareti olarak nitelendirildi. ÇEKÜL Vakfı'nın, Tarihi Kentler Birliği'nin yıllardır süren çok yönlü, çok boyutlu girişimlerinin, büyük yanlılara karşın kalanların artık farklı yaklaşımlarla değerlendirilebileceğinin umudunu yarattı. Yarışmaların bu tür başlıklarla yinelenmesi önerisi, kalıcı bir sürekliliğe dönüşmesi isteği, ortak bir dilek olarak benimsendi.

Milliyet Yazarı Örsan Öymen anısına düzenlenen "Kentler Tarihi" ödülünde de benzer durum yaşandı. "XV.-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat" araştırmasıyla ödül alan Yrd. Doç. Dr. Hanefi Bostan'ın yanı sıra, diğer 42 yapının bu alanda büyük boşluğu dolduracak birikimleri içermesi, ayrıntılara inen bilimsel yaklaşımların önemini bir kez daha vurgulanmasına neden oldu.

Uygurliklar ülkesi Türkiye'nin büyük birikimini yeni araştırmalar, özenli yaşatma yaklaşımlarıyla geleceğe aktarma sorumluluğunun işareti olan bu özendirici girişimlerin yaygınlaştırılması, bir bakıma gelecek adına kaçınılmaz bir sorumluluğu da içermektedir. Yarım yüzyıldır ÇEKÜL Vakfı üyelerinin "Kendini Koruyan Kentler", "7 Bölge 7 Kent", "Barışan Kentler", "Kaleli Kentler" başlıkları altında kentleri yaşatma-değerlendirme çabalarının, "yasal düzenlemelere", farklı "örgütlenmelere", çarpıklıkların gündem oluşturduğu bir ortamda "ödüllendirmelere" konu olması, sürekli söylediğimiz gibi "yeniden yapılanmanın" küçük bir işareti olarak görülmelidir. ÇEKÜL Vakfı üyelerinin yorgunluğunun boşa gitmediğinin, artık bir hedefe yoneliğiğinin de göstergesi olarak nitelendirilmelidir.

ANAR/ÇEKÜL Anadolu Araştırmaları ve Uygulama Merkezi

Güncel - Belediyeciler İçin Ahlak Kuralları Yönergesi - Prof.Dr. Ruşen Keleş

Her meslekte olduğu gibi belediyecilikte ve onun bir parçası olduğu siyasette de, o işi fiilen yapmakta olan insanlar kendilerini hukuk kuralları ile bağlı görür, onun gereğini yerine getirmeye çalışır ve kuralların çiğnenmesi durumunda da yasalarda öngörülen yaptırımlara çarptırılmaya hazır olduklarını baştan bilirler. Hukuk kurallarına bağlılık esas olmakla birlikte, bunun yeterli olmadığını söylemeye gerek yoktur. Çünkü, insan davranışları, sonuç olarak, insanların dünyaya bakışları, eğitim ve yetişme durumları, ahlak anlayışları, değer sistemleri ve benzeri daha birçok etmenle yakından ilgilidir. Bir başka deyişle, hukuk kurallarının yanı sıra, insan davranışlarına ahlak kuralları da biçim verir. Bu kurallara uyulmaması durumunda ise, yaptırım hukuk kurallarında değil, bireyin ve toplum vicdanında aranır. İnsanların bencil yaratıklar olması, toplum yaşamında hukuk kurallarının yanı sıra, ahlak kurallarının da önemini artırmıştır. Hukuk ve ahlak kuralları gerçekte birbirlerini bütünlemeleri gereken normlardır. Birçok hukuk kuralının temelinde ahlaki değerler vardır. Ve birçok kimse için de, davranışlarını hukuk kuralından çok ahlak kuralının yönlendirmesi daha büyük önem taşımaktadır.

Genel olarak siyasetin ve özel olarak da yerel siyasetin, bir başka deyişle, belediyeciliğin sık sık hukuk ve ahlak kuralları dışına çıkmakla suçlanmakta olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Yerel yönetimlerde köklü reformlar yapılması gereğine inandırmayan ve hatta yerel yönetimlerin demokratik gelişmeye katkıda bulunamayacağı düşüncesinde olanlar da, belediyeciliğe karşı yönetilen bu suçlamaları delil olarak kullanma eğiliminde olduklarını her fırsatta göstermekte, yerel yönetimlerin demokrasiye katkı yapma şansı bulunmadığını öne sürmektedirler. Böylesine olumsuz bir kınama ve suçlama kampanyasıyla karşı karşıya bulunan belediyecilerin, bu türlü suçlamaları haksız kılacak bir özenle davranmalarını yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Yeryüzünde birçok mesleklerin hak ve çıkarlarını savunmak amacıyla kurulmuş olan, dernek, vakıf ya da meslek kuruluşu gibi örgütler, üyelerinin kurum içindeki ve dışındaki davranışlarını uydurmak zorunda olacakları ahlak kuralları benimsemiş ve bunları gösteren yönergeler geliştirmişlerdir. Bunun gibi, Avrupa Konseyi'nin danışma organı olan ve Konsey üyesi devletlere ve onların yerel yönetimlerine yerel demokrasiyi güçlendirme çabalarında destek olmak amacıyla kurulmuş bulunan "Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi" 2004 yılında, yerel yönetimlerin seçimle göreve gelen temsilcileri için bir "Davranış Kuralları Yönergesi" hazırlamış ve üye devletlerin ve yerel yönetimlerin dikkatine sunmuştur. Bu Yönerge'nin temel ilkelerinin özetlenmesinde, yerel demokrasimizin sağlıklı temellere oturması yönünden yarar görmekteyim.

Bu siyasal ahlak kuralları belgesinin başlangıcında, seçilmiş temsilcilerin kimler olduğu tanımlanmaktadır. Buna göre, hem doğrudan doğruya halk tarafından seçilmiş olanlar, hem de iki dereceli bir seçim sonunda yerel ya da bölgesel meclisler tarafından seçilmiş olanlar, seçilmiş temsilcilerdir. Bu yönergenin konusu, bir yandan, görevlerinin yerine getirilmesinde, seçilmiş temsilcilerden beklenen davranışların dayandığı kuralları göstermek, öte yandan da yurttaşları bu konularda bilgi sahibi yapmaktır.

Hukukun üstünlüğü ilkesini ve kamu yararını her zaman ön planda tutmak, davranış kurallarının başında yer almaktadır. Buna göre, seçilmiş temsilciler görevlerini yasalara uygun olarak yerine getirecek ve aynı zamanda, yetkilerini dolaylı ya da dolaysız olarak kendi çıkarları ya da bireylerden oluşan grupların çıkarları için kullanmaktan kaçınacaklardır. Görevler doğru ve açık olarak yerine getirilecek ve seçilmiş temsilciler aldıkları kararların hesabını vermeye her zaman hazır olacaklardır. Görevlerini yaparken başka siyasal temsilcilerin ve kamu görevlilerinin yetki ve ayrıcalıklarına saygı gösterecek, bu kişileri sözünü etmekte olduğumuz davranış kurallarını çiğnemeye özendirilmeyeceklerdir.

Seçimle göreve gelen yerel siyasetçilerin karşı karşıya buldukları yükümlülükler,
a-göreve başlarken uyulması gerekenler,
b-görev sırasında uyulması gerekenler
c-görev sona erdikten sonraki yükümlülükler
olmak üzere üç grupta toplanabilir.

Birinci gruptaki yükümlülükler esas itibarıyla seçim kampanyası dönemini ilgilendirmektedir. Bu kampanyalar, adayların kendi siyasal izlenmelerinin tanıtılması amacını taşır. Bu tanıtım, açıklama ve inandırma amaçlarının dışına çıkarak, özellikle başka adaylara iftirada bulunarak, şiddet ve tehdit kullanarak, seçim araçlarında ve oy pusulalarında sahtecilik yaparak, çıkar sağlayarak ya da çıkar vaadederek oy koparma yoluna düşmeyeceklerdir.

Seçilmiş yerel temsilcilerin ahlaki yükümlülüklerinin büyük bölümü, görevlerinin devamı sırasında yapmak ya da yapmamakla yükümlü oldukları eylem ve işlemlerle ilgilidir. Bunların başında adam kayırma yasağı gelmektedir. Görevlerini yerine getirirken doğrudan ya da dolaylı olarak kişisel yarar elde etmek amacıyla, kişilerin ya da grupların özel çıkarlarına hizmet etmekten kaçınacaklardır. Görevleri sırasında, kendi özel ya da kişisel çıkarlarını öne çıkarmamakla yükümlüdürler. Öte yandan, yerel meclislerin ya da yürütme organlarının ele aldığı konularda

seçilmiş temsilcilerin doğrudan ya da dolaylı bir çıkarı olduğu takdirde, görüşmelere ya da oylamaya geçmeden önce bu durumu bildirmek zorundadırlar. Bu türlü çıkar uyumsuzluklarının söz konusu olduğu görüşme ya da oylamalarda bulunmayacaklardır.

Aynı anda birden çok siyasal görev üstlenmeme konusunda yürürlükteki kurallara uyacak, asıl görevlerinin yerine getirilmesini aksatacak başka siyasal görevler almaktan kaçınacaklardır. Kendilerinin denetlemek durumunda oldukları ya da yaptıkları işleri denetlemeyi gerektiren iş, resmi görev, vekalet ya da işlev üstlenmeyeceklerdir. Seçilmiş temsilciler, takdir yetkilerini kullanırken kendilerine doğrudan ya da dolaylı olarak kişisel yarar sağlamak amacıyla başka kişi ya da gruplara çıkar sağlamayacaklardır. Herhangi bir konuda karar alırken, kararın dayanağı olan bütün etmenleri belirten yasalara ve yönetmeliklere kararın ne ölçüde uygun olduğunu gösterebilmelidirler. İlkelerin ve kuralların yasa metinlerinde açıkça gösterilmiş olmadığı durumlarda, orantılılık, adalet ve kamu yararına uygunluk gibi ilkeler kendilerine kılavuzluk etmelidir.

Denilebilir ki, görevin devamı sırasındaki ahlaki kuralların en önemlilerinden biri yolsuzluk yasağıdır. Buna göre, ulusal ve uluslararası ceza hukuku kurallarına göre aktif ya da pasif rüşvet olarak nitelendirilebilecek her türlü davranıştan uzak kalmak zorundadırlar. Bununla bağlantılı olarak, kamu kaynaklarının uygun olarak yönetimini güvence altına alan bütçe ve mali disiplin kurallarına uyacaklardır. Bu nedenle de, kamu kaynaklarının ya da yardımların doğrudan ya da dolaylı olarak kişisel amaçlarla kullanılmasına yol açabilecek davranışlardan da kaçınmaları gerekir.

Ahlak ve davranış kuralları yönergelerinin son bölümünde, seçilmiş temsilcinin görevi sona erdikten sonra uyması gereken ilkeler yer almaktadır. Bunlara göre, görevlerini bıraktıktan sonra, kendilerine gelecekte kişisel mesleki çıkarlar sağlayacak adımlar atmayacaklardır. Bu gibi yerler, a-görev yaptıkları sırada denetlemek durumunda oldukları resmi ya da özel kuruluşlar, b-görevleri sırasında sözleşmeye dayanan iş ilişkisi kurdukları resmi ya da özel kuruluşlar, c-görevleri gereği kendilerine verilmiş olan yetkileri kullanarak kurmuş oldukları resmi ya da özel kuruluşlardır.

Bir başka grup kural, denetim konusu ile ilgilidir. Bunlar da, göreve gelirken ve görevi sürdürme sırasında söz konusu olan durumlardır. Göreve gelirken, seçim kampanyası sırasındaki harcamaların akla uygun sınırlar içinde tutulması zorunluluğu vardır. Seçim kampanyası için ayrılacak paranın kaynağının ve miktarının halka açıklanmasını gerektiren yürürlükteki yasa kurallarına uygun olarak gerekli bütün önlemlere seçilmiş temsilciler uymak zorundadırlar. Yürürlükteki kurallar bu bilgilerin verilmesini zorunlu kılmıyor olsa bile, istendiğinde bu bilgileri verebilmelidirler.

Görevleri sırasında, seçilmiş temsilciler dolaylı ve dolaysız çıkarlarının, başka görevlerinin, işlerindeki ve malvarlıklarındaki değişikliklerin halka açıklanmasını ve izlenmesini titizlikle sağlayacaklardır. Bu konuda bir kural bulunmasa bile, istendiğinde bu bilgileri vermek zorundadırlar.

Seçilmiş temsilciler görevlerini yerine getirirken, ilgili iç ve dış kuruluşlar tarafından gerekçeleri belirtilerek alınacak her türlü denetim önlemlerinin uygulanmasını engellemekten kaçınacaklardır. Bu kuruluşların hemen uygulanabilecek ya da nihai kararlarına titizlikle uyacaklardır.

Seçilmiş temsilciler, görev süreleri boyunca, yerel halkın tümüne hesap vermek durumundadırlar. Aldıkları her kararın gerekçesini ayrıntılı olarak açıklamak, kararın dayandığı etmenleri, özellikle uygulanan ilke ve kararları belirtebilir, alınan kararların bu ilke ve kurallara uygun olduğunu göstermek zorundadırlar. Eğer bu türlü bilgiler gizliliği olan bilgilerse, gizliliğin nedenleri de açıklanmak zorundadır. Seçilmiş temsilciler, görevlerinin yerine getirilmesi, eylem ve işlemlerinin gerekçeleri ve kendi sorumlulukları altında çalışan birimlerin işleyişi ile ilgili olarak halktan gelen her türlü isteme yanıt vermek zorundadırlar. Bununla bağlantılı olarak, yetkilerinin kullanılmasında ve sorumlulukları altındaki hizmet birimlerinin çalışmalarında açıklığı amaçlayan her türlü önlemi özendirmek ve desteklemek zorundadırlar.

Yerel yönetimlerde çalışan kamu görevlileriyle ilişkilerindeki tutum ve davranışlarında da seçilmiş temsilcilerin bir dizi ahlak kuralına uygun davranmaları gerekir. Örneğin, yönetim kadrolarında herhangi bir yere atama yapmaları söz konusu olduğunda, liyakat ve mesleki yeterlilik dışındaki ilkelere ve hizmet birimlerinin gereksinimlerinden başka ölçütlere dayanmaktan kaçınmak zorundadırlar. Görevlilerin atanmalarına ve yükseltmelerine ilişkin konularda, seçilmiş temsilciler, nesnel, ussal ve gereken titizlikle karar vermelidirler.

Yerel yönetimlerde çalışan kamu görevlilerinin rolüne saygı göstermek de seçilmişlere düşen bir ahlaki ödevidir. Bu nedenle, kendilerine karşı hesap vermekten sorumlu olan görevlilere, hiyerarşik yetkilerinin yasal olarak kullanılmasına zarar vermeyecek biçimde saygı göstermek zorundadırlar. Kendileri için dolaylı ya da doğrudan bir çıkar sağlamak ya da, dolaylı ya da doğrudan bir çıkar sağlamak amacıyla kişilere ve kişilerin oluşturduğu gruplara kişisel çıkar sağlamak amacıyla kamu görevlilerinden bir önlemi almalarını ya da almamalarını isteyemezler.

Görevleri sırasında, seçilmiş temsilciler, kendilerine bağlı olarak çalışan yerel yönetim görevlilerinin durumunun iyileştirilmesini sağlayacaklardır. Kendi sorumlulukları altındaki hizmet birimlerinin başarımlarını (performans) düzeyinin ve kamu görevlilerinin motivasyonunun iyileştirilmesi için gerekli önlemleri de almak zorundadırlar.

Seçilmiş temsilciler, medyanın kendi görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili bilgi istemlerini titiz, dürüst biçimde ve tam olarak karşılayacak, ama, kendilerinin ya da üçüncü kişilerin kişisel yaşamlarını ilgilendiren ya da gizlilik niteliği taşıyan bilgileri vermekten kaçınacaklardır. Yetkileriyle ilgili medya haberlerini, görevlerinin yerine getirilmesini ve sorumlulukları altındaki hizmetlerle birimlerin işlevlerinin başarımlarını geliştirecek her türlü önlem alacak ve özendirileceklerdir.

Avrupa Konseyi'nce hazırlanıp üye devletlere ve yerel yönetimlere sunulan bu ahlak kuralları yönergesinin bütün maddelerinin seçilmiş temsilciler tarafından okunup anlaşılması ve uygulamada davranışlara yön vermesi istenmektedir. Ayrıca, bu kuralların kendilerine bağlı personele, halka ve medya kuruluşlarına duyurulması sorumluluğu da, seçilerek göreve gelmiş temsilcilere verilmiş bulunmaktadır.

Sonuç

Görüldüğü gibi, yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım, yerel yönetimlerin seçimle göreve gelen temsilcilerinin davranışlarını ilgilendiren ahlak kurallarından birçoğu aynı zamanda hukuk kuralları durumuna gelmiş ve yasaların güvencesi altına alınmış değerleri yansıtmaktadır. Bununla birlikte, uygulamada, hem ülkemizde, hem de dünyanın her yanında çok sık rastladığımız bu tür kural dışı davranışların çokluğu, yerel demokrasinin kalitesini yükseltmeye yardımcı olur düşüncesiyle bu kuralların anımsatılmasında yarar görmüş bulunuyorum. Yerel yönetimlere, yerel düzeydeki siyasetçilere, kısaca yerel demokrasiye saygı ve güvenin giderek azalmakta olduğu ülkemizde bu davranış kurallarını her zaman anımsamaya gereksinmemiz vardır.

Güncel - Keten ve Kandıra Bezi - Numan Gülşah

Keten dünyada Kanada, Hollanda ve Karadeniz'in kuzey kıyılarında; yurdumuzda ise iki bin yıldan beri Kocaeli'nin Kandıra Bölgesi'nde yetiştirilmektedir. Romalılar döneminde, Kandıra Bölgesi'nde yetiştirilen ketenden; kumaşlar, iplikler ve halatlar üretilmiştir. Bugün yörede "diken batmaz" olarak bilinen, iki kat dokunmuş keten kumaşlar ise o dönemde gemi yelkeni olarak kullanılmıştır. Keten tohumundan elde edilen bezir yağı ile emdirilmiş tahtalarla yapılan gemiler ise daha dayanıklı olmuş ve su almamıştır. Bezir yağı aynı zamanda hem yemeklik yağ olarak kullanılmış, hem keten ipinin ucunda, kandillerde dünyayı aydınlatmıştır.

Keten, Roma Senatörleri'nin giysilerinin de ana maddesini oluşturmuştur. Senatörlerin giysileri dikilirken kullanılan elyafı-keten kumaştan arda kalan parçalardan-kıtıklardan- roma halkı ve askerleri için döşekler yapılmıştır.

1980 yıllarda keten ekilmesi yasaklanmış, buna rağmen köylerde yaşayan yaşlı teyzeler, sandıklarında sakladıkları ipliklerden kendi ihtiyaçları için "keten bezi" dokumaya devam etmişlerdir.

Pek çok işlevinin yanı sıra bugün, keten tohumunun sağlık açısından çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Omega enzimleri içeren yapısıyla bu tohumlar insan vücudunu kansere karşı korumaktadır.

Hem tekstil sektörü açısından önemli bir hammadde olan, hem de pek çok yan maddenin üretimine olanak sağlayan, hem tedavi amaçlı kullanılabilen ketenin ülkemizdeki üretimi ne boyutta? Bu sorgulamaya ilk olarak, iki yıl kadar önce, bir sabah Güllük Körfezi'nde deniz üzerinde naylon halat ve iplerden oluşmuş bir çöp yığını ile karşılaştığımda başladım. Mavi tur için bölgeye gelen tekneler kopan halatlarını denize atıyorlar ve çekip gidiyorlardı. Bodrum mavi turlarını düzenleyenlere, neden kendir veya keten halatı kullanmadıklarını sorduğumda aldığım cevap gerçekten şaşırtıcıydı. Yunan yatlarının AB çevre kanunları gereği ketenden yapılan bu halatları kullanmak zorunda olduklarını, bizler için ise böyle bir şartın olmadığını söylediler.

Kocaeli'nde keten halat satan eski zamanların meşhur bir atölyesi ile bağlantı kurduğumda, keten üretimi yapılmadığı için artık onların da halat üretmekten vazgeçip, başka bir sektöre yöneldiğini öğrendim.

İlgimi çeken bu konuda yaptığım araştırmalar sonucunda ketenin tek tük evlerde dahi olsa dokunmasını nasıl sağlayabileceğimizin cevaplarını aramaya başladım. Bu hususta Kandıra Kaymakamı Mehmet Sarıcan'ın büyük desteği oldu.

Köy muhtarları keten ekimi konusunda bilinçlendirildi. Çok sayıda köyde bu yıl keten ekilmesi sağlandı. Yıllar sonra ilk defa çok sayıda keten tohumu toplanmak üzere tarlalarda bekliyor.

Yine Sarıcan'ın desteği ile Kaymas Köyü'nde terk edilmiş bir okul, Kaymas Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ne tahsis edildi. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, imece usulüyle binayı restore eden köy halkına ihtiyaç duyduğu tüm yapı malzemelerini temin etti. Keten dokuma tezgahların bulunduğu alanda ünlü "Kandıra keten bezi" dokunmaya başlandı.

Önümüzdeki günlerde bu alan kültür turizmine açılacak. El dokumaları, keten bezi gömlekler, işlemeli para keseleri, şişelenen bezir yağları, keten torbaları içinde keten tohumları, keten ayakkabılar, keten kemerleri, örtüler, perdeler ve nice ürünler bu alanda pazarlanacak.

Kandıra'nın Kaymas ve Gebeli köylerinde bulunan keten bezi dokuma tezgahları yüzlerce yıldır değişmedi. Ketenin merkezi Kandıra Bölgesi'nde, belki de Romalılar'la aynı tezgahlar kullanılıyor. Ayrıca, Truva filminde kostüm olarak kullanılan el yapımı Buldan bezleri filmde sonra dünyaca tanındı. Bu nedenlerle uluslararası bir ilgi odağı haline gelen Kaymas Köyü'ne 30 Mayıs günü Indiana Eyaleti Richmound Üniversitesi hocaları ve öğrencilerinden oluşan 26 kişilik gurup bir ziyaret düzenledi. Keten tarlalarını gezen, antik dokuma tezgahlarında dokuma tekniklerini uygulamalı olarak öğrenen grup; sandıklardan, dolaplardan çıkan keten ürünleri satın aldı. Ömürlerinde hiç yabancı ile karşılaşmamış Kaymas halkı ile Richmound Üniversitesi mensupları bir anda kaynaştılar çünkü onları bir araya getiren düşünce dünya ortak mirasının ürünü keten idi. Önümüzdeki günlerde Kaymas'ın yeni konukları yine Amerikalılar olacak.

Atlantik'in ötesinin ilgisini çeken keten ne yazık ki, Kocaeli Üniversitesi'nin ilgisini çekemedi. Oysa ki kültür yediği ile içtiği, oturması, kalkması ile bir yaşam şeklidir. Demek ki, ortak kültür ve sahiplenme insanları bir araya getirebiliyor. Bize düşen, dünyanın bile sahip çıktığı bu değerlerimizi korumak ve dünyaya tanıtmaktır.

Numan Gülşah
ÇEKÜL Vakfı Kocaeli Temsilcisi

Uluslararası - Avrupa Çevre Bürosu

AVRUPA ÇEVRE BÜROSU-EUROPEAN ENVIRONMENTAL BUREAU

Avrupa Çevre Bürosu (EEB-European Environmental Bureau) 1974 yılında kurulmuştur. Avrupa'nın en büyük çevre federasyonu olan EEB'ye Avrupa Birliği üyesi ve üye adayı 31 ülkeden doğayı korumayı amaç edinen 143 sivil toplum kuruluşu üyedir. Bu kuruluşların temsil ettiği taban göz önüne alındığında, EEB 15 milyon üye ve destekçiyi kapsamaktadır.

EEB çalışmaları, her yıl genel kurul seçimi ile iş başına gelen 26 kişilik bir yürütücü komite ve merkezi Brüksel'de bulunan 14 kişilik bir koordinasyon ekibi tarafından yürütülmektedir. Örgüt, AB kurumlarından Avrupa Konseyi, AB Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin yanı sıra Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nda iştiraki statüdedir.

EEB üyesi kuruluşların hepsi, AB politikalarının çevre ve doğa koruma açısından büyük önem arz etmesine rağmen AB uygulamalarının şu anki durumu ile çevresel ve sosyal anlamda sürdürülebilirliği sağlayamadığına inanmaktadırlar. Bu nedenle, EEB üye tabanından sağladığı güç birliği ve yandaş kuruluşlarla kurduğu ittifaklarla, AB politikalarının daha sürdürülebilir yönde ilerlemesi için çalışmayı amaç edinmiştir. EEB öncelikle üyeleri kanalı ile AB kamuoyunu AB'nin çevre ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uygulamaları ve planları hakkında bilgilendirmekte, kamuoyunu bu konularda seferber etmektedir. Tarım, iklim, biyolojik çeşitlilik, kimyasal maddeler, ekolojik sertifika, ekolojik ürünler, AB genişlemesi, çevre vergisi reformu, gürültü kirliliği, kaynak verimliliği, katı atık, kentsel çevre ve su kaynakları olmak üzere toplam 12 çevre konusunda sürekli bilgi aktarılmakta, bu konularda toplantılar düzenlenmekte, üye kuruluşlardan alınan geri bildirimlerle görüş bildirim raporları ve eylem planları hazırlanmaktadır. EEB koordinasyon ekibi, üye kuruluşların temsilcileri ve EEB uzmanları bu konularda AB kurumlarında ilgili kişi ve birimlerle yakın iletişim içerisinde çalışmakta ve çevre konularındaki tartışma ve karar verme sürecini birinci elden takip etmektedirler. Bu haliyle EEB özünde, Avrupa'nın en etkin çevre baskı gruplarından biridir.

Kuruluşun yürüttüğü çevre siyaseti kampanyalarından bir örnek Avrupa Sendikaları Konfederasyonu ve Avrupa Toplumsal STK'ları Platformu ile kurulan bir koalisyon ile başlatılan "Sürdürülebilir Kalkınmaya Yatırım"

kampanyasıdır. Bu kampanyada pazar mekanizmalarının sürdürülebilir kalkınma ile uyumlu hale getirilmesi, sera etkisinin azaltılması gibi konularda uygulamaya dönük çağrılarda bulunulmuştur. Avrupa çevre politikası için temel anlaşmalardan Aarhus Konvansiyonu'nun uygulanması, "Avrupa İçin Çevre" sürecinin işlerliğinin sağlanması, AB çevre programı Natura 2000'in geliştirilmesi gibi konularda da kapsamlı kampanyalar devam etmektedir.

Kuruluşa Türkiye'den ÇEKÜL Vakfı ve TEMA Vakfı üyedir. EEB'nin "çalışma grubu" olarak belirlediği ve yukarıda listelenen 12 konu başlığı altındaki güncel ve bilimsel bilgileri, kampanya ve toplantı gibi etkinlikleri bu kuruluşlar takip etmektedir. ÇEKÜL Vakfı, 2002 yılından bu yana ilgili konulardaki toplantılara her sene katılmakta ve bu bilgileri Türkçe olarak, vakfın web sayfasındaki "Avrupa ve Dünya ile İlişkiler" linkinden (<http://www.cekulvakfi.org.tr>) ilgililerle paylaşmaktadır. En son 2005 Nisan ayında yapılan "Sürdürülebilir Turizm" konulu toplantıda, turistik tesislerde ekolojik sertifika kullanılması yolu ile bu tesislerin çevreye verdiği zararın en aza indirilmesi ve yöresel kültürün tanıtılması hakkında yararlı bilgiler edinilmiş, genel olarak sürdürülebilir turizm hakkında AB politikası net olmadığı için toplantıya katılan üye kuruluşlar tarafından bir görüş raporu ve eylem planı hazırlanmaya başlanmıştır.

EEB-Avrupa Doğa Konferansı

EUROPARC, EUROSITE, EEB ve ECNC tarafından 21-25 Eylül 2005 tarihleri arasında, Hollanda'nın Apeldoorn kentinde düzenlenecek olan Avrupa Doğa Konferansı, doğa ve işbirliği konularının tartışılacağı bir buluşma olacak. Katılımcılar, deneyimlerini ve yaşam alanlarımızda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için üretecekleri yeni fikirlerini birbirleriyle paylaşma olanağı bulacaklar.

Konferansın bu kapsamda ana amaçları şunlardır:

"Biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için bir strateji ve faaliyet planı hazırlamak.

"Avrupa'daki çevre örgütleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi: Avrupa Doğa Konferansı'nın en önemli katkılarından biri, Avrupa'daki pek çok farklı çevre örgütünü bir araya getirmek ve kıta düzeyinde aralarında işbirliği ve dayanışmayı sağlayabilme zeminini oluşturmak olacak. Bu farklı pek çok örgütü bir araya getirebilmek, bu yapılar arasındaki işbirliğini geliştirmek açısından da son derece büyük olanaklar sağlamış olacak.

Konferansa, doğa ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgilenenler, korumaya alınmış alanlarda yaşayanlar, doğa koruma ve çevre konularında çalışan STK'lar ve ilgili kamu görevlileri katılacak.

Konferansın programı, belirtilen amaç üzerine yapılacak olan seminerleri, panelleri, oturumları ve workshopları kapsıyor.

EEB ve Avrupa Doğa Konferansı hakkında detaylı bilgiye www.eeb.org adresinden ulaşılabilir.

Kentlerin Öteki Yüzü - Hasan Özgen

KENTLERİMİZE SALDIRIYORLAR !

Bireysel karamsarlıklarımız çoğu kez "kendimize ait durumların ve hallerin" ifadesi olabilir. Ancak toplumsal bir tablodan söz etmeye başladığımızda modern dünyanın bize dayanak olarak sunduğu veriler ve rakamlar var. Yani nesnel olandan yola çıkarak "iyimser ya da karamsar" tablolar oluşturabiliriz.

Yazının başlığı doğal olarak bu anlamda karamsar bir şeyleri paylaşmanın işaretini taşıyor. Kentsel değerleri, bu değerlerin süreklilik çizgisini oluşturan doğa-tarih ve kültür değerlerini yeni bir heyacanla yorumlayıp koruma politikaları geliştirenler açısından bu başlığın paylaşılması gerektiğine inanıyorum. Tartışılmasını da..

Yazının konusu çok açık ve yalın. Bilindiği gibi, geleneksel kentlerimizin can damarlarını, sosyal omurgalarını çarşılar, arastalar, hanlar, bedesten ve kapalıçarşılar oluşturur. Bu ticari mekanlar da genellikle kentlerin merkezinde yer alır. Yeni dünyanın çok hızlı gelişen bayındırlık eylemleri ve ticari örgütlenmesi, günümüz kentlerinde yeni merkezler ve yapılar oluşturuyor. Buna karşın, çarış ve arasta gibi birikimlere yönelik kapsayıcı ve çok boyutlu projelerimiz olmadığı için de, geleneksel kent merkezleri giderek "kentsel çöküş alanları" haline geliyor. Bu sadece mekansal bir çöküşle sınırlı değil; devre dışına itilen ekonomik ilişkiler nedeniyle, aynı anda sosyal bir çöküş de...

Yazımızda kentlerimizin geleneksel çarşı ve arastalarının neden ve nasıl "yeniden tasarlanması" gerektiği üzerinde tartışılacak.

Neden Koruyoruz ?

Bu sorunun yanıtını artık yaygın olarak biliyoruz. Ancak oluşturduğumuz düşünce ve duygu ortamı ağırlıklı olarak genel bir suçluluk sürecinin sonuçlarını taşıyor. Yani ülkemizin doğa-tarih ve kültür değerlerini çok ihmal ettik, tahrip ettik, önemini bilemedik; bundan sonra bu değerlerimizle ortak yeni bir toplumsal yaşam kuralım gibi..

Bu doğru bir değerlendirme kuşkusuz. İçinde özeleştirimizi de taşıyan, yeni bir gelecek kurma isteğimizin ve inadımızın ifadesi. Ancak geleceğe yönelik bir çaba olmakla birlikte, "gelecek" adı altında kurulan yeni dünyanın verilerini ve girdilerini yeterince taşımıyor.

Bildiğiniz gibi günümüz dünyası çok fazla sayıda ve çok hızlı yeni kavramlar üretiyor. Onları izlemek, anlamak neredeyse olanaksız gibi. Üstelik aynı şeyi, farklı kavramlarla açıklamak da çok yaygın.

Örneğin ; "küresel dünya", "modern dünya", "tüketim toplumlari", "küresel kapitalizm", "küresel ekonomi" , "uluslararası pazar", "yeni dünya düzeni" gibi kavramlar bir kaç küçük fark dışında aynı kapıya, içinde yaşadığımız dünyanın pazar ilişkilerine açılıyor... Ekonomik yaşamın, pazarın niteliklerini belirliyor.

Bu, bizi neden ilgilendiriyor? Çünkü bu ekonomi ve pazar dünyasının temel aktörleri kentlerimizdir. Yani pazar adına olup bitenlerin büyük yüzdesi kentlerimizde olup bitiyor. Kent yöneticileri ve korumacıları olarak da en çok bizleri ilgilendiriyor.

Modern Dünya, herkesin bağlandığı bir tüketim zinciri midir?

Yukarıdaki kavramların bizi ulaştırdığı ilk sonuç şudur. Adı ne olursa olsun kurulmakta olan dünya, sınır tanımayan uluslarüstü, hatta ulussuz yani milli olmayan küresel egemenliği ifade eden bir ekonomik dünyadır.

Yapılan bir araştırma bu dünyanın yaklaşık 700-800 çok büyük şirket tarafından emildiğini gösteriyor. Bu 800 şirketin toplam cirosu, 115 ülkenin yıllık GSMH (Gayri safi milli hasılası)ndan daha büyük. Bu anlamda bu şirketlerin pek çoğunun cirosu Türkiye bütçesinden çok büyük rakamlara ulaşıyor. Yani devletler-üstü şirketler varlığı ile karşı karşıyayız.

Kuşkusuz henüz ulusal ekonomiden söz edebiliriz. Bizim şirketlerimizden, bizim üretimimizden ve ülkemizin toplumsal üretim yeteneğinden... Ancak bu yetenek ve birikimlerin nerelere kaydığını ve bunların kent pazarlarındaki yerlerini de görmek koşuluyla..

Öyleyse yeni dünya düzeninin özellikle ekonomik faaliyetler açısından geliştirdiği ve bizi alıştırdığı yeni oluşumlara kabaca bir göz atalım:

1. Küresel kapitalizm, gündelik ihtiyaçlarımızın sıralamasını değiştiriyor. İhtiyaçları artık zorunluluklarına göre değil, güdülenmemize/ inandırıldığımız yeni yaşama modeline göre sıralıyoruz. (Örneğin telefon bir haberleşme aracıdır. Günümüzde telefon, özellikle cep telefonu konuşma, yarışma ve sosyal statü belirleme aracı yapılmıştır. Patates ile paketlenmiş patates jipsini anımsayın.)

2. Küresel kapitalizm, reel bir ekonomik sistemden harami ekonomik sisteme (gösterimci, statü belirleyen, kişilik vaad edici, baskıcı sisteme) geçmektedir. Klasik ekonomi öğretilerinin belirttiği "ürünün fiziki faydası" neredeyse sorgulanmadan "ürünün statü değeri" satın alınmaktadır ve bu statü değeri reklamlar ve kitle iletişim araçları aracılığı ile ısrarla oluşturulmaktadır.

3. Kitle iletişim araçları bu sistemin işbirlikçileri ve hizmetlileri haline getirilmiştir. İletişim araçları mülkiyetinde oluşan tekelleşme ile, dev şirketlerle gizli-açık bütünleşme sürmektedir. İmaj bombardımanı altındaki geniş yığınların "doğru" yu öğrenebilecekleri açık ve yaygın bilgi iletişimi kanalları neredeyse yoktur.

4. Gelişmişlik ve çağdaşlık verileri; ulusal toplumlar tarafından sindirilmeden, kendi yapısına uygun değişimlere uğramadan birebir kopya edilen kurumlar, biçimler ve giderek kentler ve toplumlar haline getirilmektedir.

Örneğin PTT, banka, mağaza gibi kurumlar yakın bir geçmişe kadar Türkiye toplumu için hal-hatır sorulan, iletişim kurulabilen sosyal kurumlardı. Yarattığı geniş işsizlik bir yana, şimdi bunların yerini alan modern (!) kurumlarda kişinin varlığı, sıraya girmek için aldığı " ticket/fiş"ten öte bir anlam taşıyor. İşyerleri, evler ve kentler aynıleşiyor...

5. Ücretli ve dar gelirlili geniş kesimlerden oluşan Türkiye gibi toplumlarda maaş değerlendirilmesi yapılan "ayın ilk günleri" önemli bir toplumsal dinamikti. Ailenin harcama listesini yaptığı, gelir-gider dengesini gözettiği ve gelecek için "tasarruf kalemi" oluşturduğu bu sosyal bütçeleme yönetimi, yerini "otomatik ödemesiz, taksitli" ve "kişisel" banka hesaplarına terk ediyor. Türkiye, tasarruf bir yana, yaratmadığı geleceği, var etmediği ekonomik değerleri harcıyor.

6. Geleneksel ekonomik hayatın değişim aracı olan para yok oluyor. Paranın yerine kredi kartları/ zincir mağaza ortaklığı geçiyor. Bireylerin pazarlık gücü, hesabını denetleme yetisi sıfırlanıyor. Taksit adı altında faizler oluşturuluyor. Artık özellikle zincir mağazalarda peşin ödeme istenmiyor. Kredi kartları, Türk parasından daha değerli hale getiriliyor. Bütün bunlar, hukuku ve yasa dışı olmayan ilişkiler olarak da başıboş ve egemenlerin belirlediği koşullarla sürüyor. Bu nedenle Türkiye'de kredi kartı faizleri %120'ye ulaşıyor...

7. Bu düzen üretici olmayan yeni bir tüketici kitlesi geliştiriyor. 7-18 yaş grubu, çeşitli yöntemlerle doğrudan tüketici haline getiriliyor. Genç kuşakların "cep harçlığı" kültürü dinamitleniyor, gelirleri ile orantılı olmayan bir harcama dünyası içine itiliyorlar. Eğitimin bir sektör haline getirilmesi ayrıca tartışılabilir ama, cep telefonundan janjanlı, cici-bicili paketli, kutulu ürünlere, fast food denilen zincirlerden müzik ürünlerine kadar kadar pek çok alanda bu yaş kümesi doğrudan tüketici. Asıl önemlisi, bu kuşak- "üretmek değil, tüketmek kutsaldır" nihilizmi içinde büyüyor ve sahipleri de yok!

8. Küresel dünyanın her toplumdaki sosyal verileri ülkemizde de yükseliyor. Eğitim yılı değil belki ama, düzeyi geriliyor. İşsizlik artıyor, klasik ekonomik ilişkileri temsil eden işyerleri kapanıyor. Uyuşturucu kullanımı, suç oranı artıyor, suç işleme yaşı küçülüyor.

9. Ekonomik ilişkilerde artık belirleyici yön, yüzyüze ilişkileri daraltmak, pazarlama ve satış faaliyetlerini sanal ortama taşımaktır. Günümüzde para hem elektronik bir hıza ulaşmıştır, hem de sanallaştırılmıştır.

Kredi kartları, sınıflar arasındaki "tüketim hiyerarşisi"ni yumuşatıyor. Dar gelirliler de, bir tür tüketim özgürlüğü ediniyor. Ama Türkiye'deki kural dışı kredi kart dağıtımı ve kullanımı, devletin "para basmak" olarak ifade edilen egemenlik hakkını, kredi kartı merkezlerine ve bireylere devrettiğini gösteriyor. Yani Türkiye ekonomisinde kredi kartı, karşılığı olan, önceden kazanılmış ve tasarruf edilmiş bir değer harcanması olarak değil, gelecekte kazanılması muhtemel gelirlere (!) yani "karşılıksız para basma" esasına göre düzenleniyor.

Kavga var, hem de ölümüne!

Aslında fark etmesek de ciddi bir kavga var. Kredi kartları, kendi başına önemli değil. Kredi kartlarının temsil ettiği sistem önemli. Kredi kartları, büyük alışveriş merkezleri, zincir mağazacılığı ile bütünleşiyor. Bu yeni sistemler ise hem yapısal olarak, hem de sosyal olarak kentlerin yüzlerini değiştiriyor.

Artık yeni kavramlara ve varlıklara sahibiz kentlerde. Alışveriş merkezleri, eğlence-dinlenme merkezleri, kültür-sanat merkezleri, spor merkezleri gibi. Bu gelişmelere bağlı olarak her şeyin kötüye gittiğini söylemek de olası değil kuşkusuz.

Ancak alışveriş merkezlerinin oluşumu ve gelişimi, aynen kredi kartlarında olduğu gibi başıboş ve gelecek tasarımları yapılmadan oluşuyor. Yerleşme ilkeleri oluşturulmamış alışveriş merkezleri, kentlerin tarihi merkezlerini çaresiz bırakıyor. Çünkü geleneksel olarak arasta ya da çarşılarla bütünleşen, bedesten ve kapalıçarşılarla genişleyen bu merkezler, kentlerin "sosyal omurgası" sayılan küçük üretici, esnaf ve zanaatkar zincirinden oluşuyor.

Bu anlamda kentlerimizin dirlik-düzenlik noktalarından biri, bu yaygın perakendeci pazar ilişkileri... Üretici-küçük toptancı-esnaf zinciri tehlikede... Modernlik adı altında, bu kavganın özü anlaşılmadan, kentlerde büyük törenlerle zincir mağazalar, iş merkezleri açıyor...Bu oluşumlara "kente yatırım" adı altında kolaylıklar sağlanıyor.

Peki gerçek ne? Gerçeğin verileri, rakamları ne söylüyor?

Ülkemizde perakendecilik sektörünün gelişimi sosyo-ekonomik düzeye koşut olmuş. İlk zincir mağaza olarak Sümerbank ortaya çıkıyor. 1954 yılında İsveçre Migros Kooperatifler Birliği ile Migros Türk kuruluyor, bunu Gima ve diğerleri izliyor. 1990'lı yıllardan sonra ise süper, hiper zincir mağazalar hızla artıyor.

İşletmelerin son yıllara ait sayısal artış rakamları şöyle;

Perakendeci Türleri	1996	2000
---------------------	------	------

Zincir Mağazalar	1.316	2.636
Market	10.775	13.795
Bakkal	164.366	147.715

Dikkatle bakıldığında 1996 yılından 2000 yılına kadar 4 yıl içinde, ülkemizde faaliyet gösteren hiper, süper zincir mağazaların sayısında tam % 100'lük bir artış oluşmuştur.

Aynı dönemde perakendecilik sektöründe sağlanan cironun dağılımı da yüzdelerine göre şöyle:

Perakendeci Türleri	1996	2000
Süper, hiper	% 17.4	% 28
Market	% 15.9	% 16
Bakkal	% 66.7	% 56

Görüldüğü gibi, perakende sektöründe orta ölçekli işletmeler olan marketlerin sayıları artmasına rağmen 1996-2000 arasındaki ciro payları değişmemiş, bakkallar hem sayısal olarak azalmış hem de ciro payları da 10 puan gerilemiştir. Buna karşın zincir mağazalar, sayısal olarak %100 artarak kalmamış pazarın da %30'una yakınına ele geçirmiştir.

Yapılan araştırmada 2005 yılı için verilen tahmin, nereye koştuğumuzun resmini göstermektedir.

2005 yılında mağazalar zinciri perakende sektörünün toplam cirosunun % 53'e sahip olacak, geriye kalan onbinlerce esnafın payı % 36'ya gerileyecektir. (*)

Bazı ekonomistlerin "sektörel değişiklik" olarak adlandırdığı bu olgu, kentlerimizin sosyo-ekonomik yapısını derinden etkilemektedir. Üstelik sorun bir bakkal-zincir mağaza sorunu değildir. Perakende pazarında gıda önemli bir yer tutmakla birlikte; terzilik, ayakkabıcılık, şekerlik, toptancılık gibi kentlerimizin ticari hayatının önemli aktörleri ciddi sarsıntılar geçirmektedir. Kentler yoksullaşmakta, işyerleri kapanmaktadır.

Çözüm üretmeliyiz

Kentlerimizin çoğunda "arasta", "çarşı", "bedesten" ve "kapalıçarşı" olarak adlandırılan ve kentsel yaşamın hâlâ dinamiğini oluşturan yapısal örgütlenmeler mevcuttur. Fiziksel olarak oldukça yıpranmış ve ihmal edilmiş bu mekanlar, çöküşün değil yükselişin de kaynağı olabilir.

Bu dönüşüme yardımcı olmak için zincir mağazalarla donatılmış alışveriş merkezlerinin tüketiciye kendini nasıl benimsettiğine bakmalıyız. Üç ayaklı bir konfor sitemine dayanır modern alışveriş merkezleri..

1. İletişim ve reklam bombardımanı:

Zincir mağazalar yaygın ve sürekli iletişim araçlarıyla zihinleri çelmekte, tüketicilere rahat, seçenekli ve bol çeşitli bir alışverişin yanısıra, çağdaş bir mekan bütünlüğü önermektedir. Bu önerme, insanımızdaki "sınıf atlama" özlemlerine yaslanmakta ve ihtiyaç fazlası tüketimi körüklemektedir.

2. Hızlandırılmış ve kolaylaştırılmış hizmetler:

Zincir mağazalar geleneksel alış-veriş yöntemlerini; kredi kartı, barkod sistemi, optik okuyucu, bilgisayar destekli sistemlerle değiştirmekte; promosyon ve etkinlik düzenleme yöntemleri ile satışlar yapmaktadır.

3. Mekansal konfor:

Alışveriş merkezleri tüketiciler için farklı bir konfor oluşturmaktadır.

Otopark, çocuk oyun alanları, eğlence ve dinlenme mekanları, sinemalar, alış-veriş sepetleri, duyurular, müzik yayınları ve ürün çeşitliliği bu konforun bütünlüğüdür. Açıkcası alışveriş, yalnızca bir ticari eylem olmaktan çıkartılmakta, sosyal ve kültürel bir ortamla bütünleştirilmektedir.

Kentlerimizin geleneksel merkezlerini yani çarşı, arasta, han ve bedesten bütünlüğünü yeterli özenle ele alırsak, benzer konfora ve benzer atmosfere kavuşturulmaları çok zor değildir.

Geleneksel çarşı ve ve arastalara bakarken Tarihi Kentler Birliği'nin tarih ve kùltür varlıklarına sahiplenme ilkesini, bu varlıkların sadece birer miras olmasıyla sınırlandıramayız. Bu varlıklar toplum hayatımızın, dirlik ve düzenimizin, kentlerin ekonomik varlıklarının yani kent insanının da koruyucusudurlar.

Üstelik aynileşmemiş, kuyruğa dönüşmemiş, alanın ve satanın birbirine "merhaba" dediği, konuştuğu, çay ikram ettiği "insan özneli" kamusal mekanlardır bunlar. Eşya ve mal ikincildir, ilişki kurma nedenidir.

Gelişmeyi ve ilerlemeyi" tek model"e indirgemek, onun dışında çözümler üretmemek teslimiyet olmaz mı?.Bu nedenle arastaları ve çarşıları, sadece fiziki mekan düzenlemeleri olarak algılayamayız.

Kim kentlerimizin çarşı ve arastalarında bilgisayar destekli sistemlerin kullanılmıyacağını ileri sürebilir? Kim bu merkezlerin otoparklı, dinleme mekanlı, müzikli mekanlar haline getirilemeyeceğini ileri sürebilir? Kim bu mekanlarda tekerlekli alışveriş arabalarıyla dolaşımıyacağımızı söyleyebilir? Kim bu çarşılara özel bir kredi kart sisteminin oluşturulamayacağını söyleyebilir...

Açıkcası geleneksel kent merkezlerini yeni ihtiyaç ve gelişmeleri de gözeten "açık hava alışveriş merkezleri" halinde yeniden tasarlamak olanaklıdır.

Olup bitene seyirci kalırsak denebilir ki tarihin hiç bir döneminde kentler, özellikle geleneksel kent merkezleri bu kadar yoğun saldırılar altında kalmamıştır. Küresel dünyanın temel hedefi kentlerdir. Kent ekonomisi ve sosyal hayatıdır.

Küresel sömürgeciliğin üç temel saldırısı vardır:

1. Toplumlara, ülkelere ait değerleri önemsizleştirir,
2. Bu değerlere sahip bireyleri ve toplumları duyarsızlaştırır,
3. Yanlış bilgi iletimiyle kendi istediği dönüşümleri sağlar.

Çarşı ve arastalardan oluşan geleneksel kent merkezlerimiz gerçekten önemliyse ve bizler bu önemli mirasımıza karşı duyarlıysak, bilgilerimizi zenginleştirerek hayata geçirmek zorundayız. Doğru dönüşümler en azından "çok renkli ve çok boyutlu" tasarım ve uygulamalara gereksinim duyar.

Ya çarşıların, arastaların, bedestenlerin ve kapalıçarşıların sosyal ve mekansal olarak çöküntü alanları haline gelmesini seyredeceğiz; ya da onları yeniden yorumlayıp içinde bizim de var olduğumuz yeni bir gelecek tasarlayacağız.

(*) "Türkiye'de Ağırlıklı Olarak Gıda Maddeleri Satan Zincir Marketlerin İnternette Pazarlama Faaliyetlerine Yönelik Araştırma" Recep Baki Deniz, Yrd.Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme Bölümü ÖNERİ: Marmara Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Dergisi, ", syf; 55-66, Cilt 5, Yıl 10, Sayı 20, Haziran 2003

Bilgi Çağında Kültür ve İletişim - Avniye Tansuğ

"İRSİMİZİ QORUYAQ VE SAXLAYAQ"
"LET US PROTECT OUR HERITAGE"

Bakü'deki "Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi" ve "Dövlət Tarihi Memarlık Görüş Müzesi"nin giriş kapısında, bilet gişesinin üzerine asılmış, artık solmuş da olsa "**İçeri Şeher**"in tümünü bir bakışta gösteren haritanın altında hem Azeri alfabesiyle hem de İngilizce olarak aynen böyle yazıyordu... "**Irsimizi koruyak ve saklayak...**" "**Let us protect our heritage**"... Türkçesi "Kültür mirasımızı koruyalım!" yani...

Bakü'yü kısa bir zaman aralığında gezmeye çalışırken bu mesajı görünce ilk aklıma gelen elbette Tarihi Kentler Birliği oldu ve onu "Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik" dergisi için görüntülemeyi edemedim. Sonradan birçok Bakü rehber kitabında hep bu haritanın yer aldığını da gördüm. "**İçeri Şehir**" yontma taş devrinden bu yana nice yerleşime tanıklık etmiş; Sasaniler, Araplar, Persler, Şirvanlar, Osmanlılar ve Ruslar... En çok 12. yüzyıl yapısı duvarları ve yapıları günümüze gelebilmiş bu doku UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde...

Bakü, kentin çekirdek tarihi dokusu "**İçeri Şehir**"i alabildiğine korumaya çalışıyor. Eski şehrin dışındaki kesimde ise 19. yüzyıl başında ilk petrol zengini Bakülüler'in kente çağırdığı Alman ve Rus mimarlar tarafından yapılmış anıtsal/devasa yapılar yer alıyor. Pek çoğu neredeyse ilk yapımlarındaki kadar sağlam ve bakımlı.

Eski şehirde izin almadan çivi çakmanın mümkün olmadığını vurgulayan Bakülüler, onarılan yapılara; otel, lokanta, dükkan gibi işlevler verilmesine karşı çıkmıyorlar. Ancak en güzel yapılara büyük yabancı şirketlerin gelip yerleşmesinden ve bu yapıları "prestij binası" olarak kullanılmasından pek hoşnut değiller. Özellikle bu gibi yapıların önüne ve civarına şık jipler ve diğer lüks arabaların park etmesinin de dokunun karakterini bozduğunu düşünüyorlar.

Her taraf o kadar da mükemmel değil tabii. Ama şu yeni eklenmiş teneke su oluğuna gösterilen özene bir uzaktan bir de yakından bakın...

Burada da ayakkabılar onarılıyor...

Burası Edebiyat Müzesi... Solda Fuzuli'ninki ile başlayan bir dizi şair heykeli...

Bu da "eski ile yenin biraradalığı" tadında ama aslında yeni bir inşaat...

Yerel Kimlik'te bu köşeyi hallice bir süredir "bilgi edinme hakkı" üzerine yazarak değerlendirmekten bıktığım, bu yüzden Bakü anıları paylaştığım düşünülebilir. Ama hiç de öyle değil. Bu sayının konusu da yine "bilgi edinme hakkı"! Ancak bu kez konuya farklı bir açıdan bakan bir yaklaşımı paylaşmak istiyorum. 14 Ekim'de Bakü'de çok ilginç bir konferans yapıldı. Konusu; **"Ulusal Güvenilirlik Konferansı: Bakanlıklar İçin En Başarılı Uygulamalar ve Bilgi Edinme Hakkı"** idi. OSCE ve ABA/CEELI işbirliği ile düzenlenen konferansta bilgiye erişim özgürlüğü konusunda dünya çapındaki sivil toplum örgütlerinden "Article 19" , Bulgaristan, Litvanya'dan yolsuzlukla mücadele kampanyalarının yöneticilerinin yanı sıra, Türkiye'den de Dr. Yaman Akdeniz ile birlikte kurduğumuz "bilgiedinnehakkı.org" davetli idi.

Azerbaycan, ülkede hallice tırmandığı bilinen "yolsuzluğa" karşı savaş açmış. Kullandığı silahların başında da "bilgi edinme hakkı kanunu" geliyor. Şu anda Meclis'te olup en fazla 56 gün içinde İlham Aliyev tarafından imzalanmayı bekleyen kendi kanunlarını yapmadan önce, bizimki başta olmak üzere pek çok ülkenin kanununu incelemişler. Bu kanunu uygulamaya koyduktan sonra rüşvet ve yolsuzluğa yol açan "müphem", "gizli", "erişilemez" bilgi ve belgeler azalacağından açıklık, şeffaflığın ve güvenilirliğin artmasını umuyorlar.

"Yolsuzluğa Karşı Genç Avukatlar" web sitesinde bu konuda Azerbaycan'da yapılmış tüm çalışmalar ve projelerle ilgili geniş bilgi ve bağlantılar bulabilirsiniz: <http://anticorruption.az/?!language=1&page=3>

"Selam verdim, rüşvet değil deyu almadılar"

Azerbaycan'da Türkiye ve Türkler'e, dolayısıyla Türkçe'ye duyulan sıcak sevgi ve ilginin ne kadar da gerçek olduğunu görmek bir yana, bilgi edinme hakkının kullanımında hızla yol aldığımızı anlatmak keyifli oldu. Dr. Akdeniz'in yaptığı "bakanlıklar araştırması" ile TKB üyesi yerel yönetimler ve bağlı oldukları valilik web siteleri üzerinden yaptığımız araştırmaya da değindim. Sunduğum olumlu uygulama örnekleri arasında Tokat Valiliği'nin hakkın kullanımını daha da kolaylaştırmak için bina girişine koyduğu "Bilgiye Erişim Makinesi" hayranlıkla karşılandı. Sunumumu, bir gün önce kentin pek çok yerindeki heykellerini görüp heyecan duyduğum Fuzuli'nin

sözleriyle bitirdim: Salam verdim, rüşvet değil deyu almadılar. Azeri dostlar Türkiye'deki durumu "çok yahşi" değerlendirdiler! Ne de olsa önemli olan "yarının bugünden nasıl hazırlandığı" değil miydi?

Bulgaristan delegeşi -ki iki müellifinden biriydi- Bulgar Polisi için yazılmış "Meslek Etik İlkeleri"ni anlattı. İlkeleri sonradan minicik bir kitapçık haline getirip, polislere ceplerinde taşıtmışlar. Litvanya delegeşi "Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu"nun başkanıydı. Hukuk ve teknoloji eğitimi almış, genç ve heyecanlı bir insan... "Article 19" temsilcisi iyi bir bilgi edinme hakkı kanununun ölçütlerini anlattı. Azeri yetkililer siyasi iradenin bu mücadeleye katılmasının öneminden dem vurdular...

Daha açık, daha şeffaf, daha güvenilir yönetim anlayışları ve uygulamalarının -bizde ve her yerde- daha da artması dileğiyle!

- (1) OSCE = The Organization for Security and Co-operation in Europe www.osce.org
- (2) American Bar Association Central European and Eurasian Law Initiative (CEELI)
- (3) ("Article 19" = "Madde 19") Bilgi edinme hakkı, ilk kez BM İnsan Hakları Evrensel Beynamesi'nin 19. maddesinde vurgulandığı için adını böyle alan kuruluş... www.article19.org
- (4) www.tokat.gov.tr/kiosk.htm

Editörün Notu - Hasan Özgen

**Anıları olan kuşaklar ve kentler üretmek zorundayız .
Çünkü ortak saygımızın, özenimizin ve geleceği tasarlama yeteneğimizin başka kaynağı yok.**

Basın-yayın organlarının "magazinel takılmaları"na karşın, Kültür ve Turizm Bakanımız Atilla Koç oldukça radikal biri. Yayın organlarımız bakanı uykuda yakalama yarışı içindeyken kendileri uyuyakalıyorlar. Çünkü Sayın Bakan, "bilgi iletmek"le ve bilgiyi tartışmakla ilgilenebilecekler için çok ilginç şeyler söylüyor. En azından yorum ve gözlemlerinde hem bir genişlik hem de bir netlik var.

Örnek olarak TKB Muğla Buluşması'nda, sayın bakan kitle turizmini yorumlarken çok net olarak bunun "koloni turizmi" olduğunu belirtti. Ve çok geç kalmadan bu tür "sömürge turizmi" yapılanmasının yerine, ülkemizin diğer olanaklarının da değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı. TKB olarak uzunca bir süredir tartıştığımız bir alan bu. Kültür turizmi genellemesi adı altında, hem turizm gelirlerinin yaygınlaşmasını, hem de turizme yeni ürünler sunulması çabalarıyla bütünleşen bir bakış.

Sayın bakan TKB Çanakkale Buluşması'nda da önemli saptamalarda bulundu; " TKB projelerine her türlü desteği vermeye hazırım. Ancak... tarihi varlığı korurken, mevcut şehrin düzeltilmesi için de gayret gerekiyor. Ben, bu meydana getirdiğimiz şehirlerde yaşamaktan zevk almıyorum.

Büyükşehir belediyeleri ve valilikler ile beraber 'Koruma Uygulama ve Denetim Büroları'nda (KUDEB) ortak çalışmalar yürüteceğiz. Mimar, arkeolog, işçi ve mühendislerin fikirlerini alacağız. Bu meslek guruplarının danışmanlığına ihtiyacımız var. Çünkü 1 liralık bir hatanın telafisi 1 trilyona mal olabilir. Bu hatalar yüzünden Türkiye'de ne şehir kaldı ne de kasaba..."

Sayın Bakanın iletisini şöyle algılıyorum: Gerçekte Türkiye'de yaşanabilir ne kent, ne de kasaba bıraktık. Yeniden inşa edilecek kentler için de, Tarihi Kentler Birliği öncülüğünde yürütülen çabaları eksen haline getirmek gerekiyor. Açıkçası tarihsel ve kültürel korumacılar kentlerin yeni yanlarına da bakmak zorunda!. Tarihin kentleri "yaşanabilir" kılan birikimlerini günümüz kentleri için de birer veri haline getirmek zorunda.

Bu iletinin TKB içindeki yorumlamasına gelince, tarih ve kültürle sınırlı olmayan, üye belediyelerimizi "yeni"den, "yeni kent oluşumu"ndan ve "yeni kültür"den de sorumlu tutan bir söylem bu. Doğru bir söylem. Kentleri "eski" ve "yeni" diye ikiye ayırmadan "yaşanabilir" değerlerin ortaklığına götüren bir söylem.

Çünkü kentlerde bu süreklilik ve bütünlük varsa "anılar" oluşabiliyor. Yoksa her kuşağın birbirinden kopuk kentsel mekanları ve anıları oluyor. Sözün burasını değerli dostumuz Oktay Ekinci'nin yeni bir kitabı, "Adanmış Yazılar"dan öğrendiğimizle tamamlamak gerekecek.. Sayın Ekinci "korumanın hümanizmle doğduğunu" vurgularken Adanmış Yazılar'ın sunuşunda Viktor Hugo'ya gönderme yapıyor.

"Aydınlatma tarihinin bu **'hümanist'** yazarı ve düşünürü (Viktor Hügo), ne mimar, ne arkeolog, ne de sanat tarihçisiydi. Ama tarihsel mimari ve kentsel mirasın korunmasıyla ilgili **'ilk yasayı'** onun yazmış olması ve adını da **'Hatırlar İçin Yasa'** şeklinde koyması ne kadar önemliydi?"

Aslında Çanakkale Buluşması, "anılar"ın nereden nereye uzanabildiğini de gösterdi. Anıların ve anıları var eden kimliklerin, mekanların, belgelerin; bunların korunmasının ve yaşatılmasının ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Anıları olan kuşaklar ve kentler üretmek zorundayız . Çünkü ortak saygımızın, özenimizin ve geleceği tasarlama yeteneğimizin başka kaynağı yok.

Metin Sözen hocamızın cümlelerini tekrarlayalım; " **Eğer 'ülkemize emek verenleri'** saygıyla anacaksak, artık bu topraklarda **'sağlıksız karar'** almayalım... Anılarımızı, birikimlerimizi, dünya tarihinin doğrularını zedelemeyelim... Arkamızdan, bizim kuşağımız için kötü söz söylenmesin... Tarihi Kentler Birliği de, ülke gündeminde **'geliştirdiği doğrularla'** anılsın..."

Bu sayımızda, teknik nedenlerle geciktirdiğimiz "2004 Yılı TKB Koruma ve Özendime Yarışması" dosyalarını bulacaksınız. Bu gecikme belki de, 2005 yılı için yarışacak projelerinizi beklediğimiz şu günlerde, bir anımsatma işlevi de görecektir. TKB Encümeni'nin bu yıl yarışmaya katılma süresini 30 Kasım 2005 tarihine dek uzattığını da belirtelim.

Başkanımız Sayın Özhaseki'nin her fırsatta belirttiği gibi "TKB 200 Ortak 200 Eser" dayanışması devam ediyor. Projelendirme çalışmalarınıza TKB doğrudan katkı sağlıyor. Çanakkale Buluşması'nda Kültür ve Turizm Bakanı, uygulama aşamasında iki kat maddi destek sözünü yineledi. İş üyelerimizin proje üretmelerine kalıyor.

Esenlik dileklerimizle.

Hasan Özgen

TKB Danışma Kurulu Üyesi